

ตัวอย่าง

โครงร่างบทคัดย่อบทความทางวิชาการ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนประเด็นเรื่อง _____
เพื่อนำเสนอประเด็น/เพื่ออภิปรายเปรียบเทียบประเด็น/เพื่อนำเสนอแนวทางในการแก้ปัญหาเรื่อง _____
เนื่องจาก <บรรยายที่มาของปัญหา/ความจำเป็นในการหาคำตอบ/ข้อข้องใจที่ยังไม่มีใครตอบ> ในบทความ
วิชาการนี้จะใช้กรอบแนวคิด/ทฤษฎี _____ <ชื่อแนวคิด/ทฤษฎี> _____ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ ดังนั้น
แล้วจึงขอเสนอประเด็นหลักที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ ดังนี้ ประเด็นที่ 1 _____
ประเด็นที่ 2 _____ และประเด็นที่ 3 _____
พร้อมกับข้อเสนอแนะดังนี้ (เพื่อตอบวัตถุประสงค์) _____

** หมายเหตุ

1. วัตถุประสงค์ให้กำหนดตามความจริง ว่าต้องการอะไร และห้ามใช้คำว่า “เพื่อศึกษา”
2. ไม่ต้องมีกระบวนการวิจัย แต่เป็นกระบวนการตรวจสอบผ่าน secondary data ภายใต้กรอบแนวคิด/ทฤษฎี หรือ การสร้าง argumentation ทางวิชาการ
3. ผลจากการตรวจสอบและถกเถียงประเด็นจะได้ประเด็นใหม่เพื่อตอบวัตถุประสงค์
4. ไม่มีตัวอย่างที่ตายตัวของบทความวิชาการแต่ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และประเด็นในงานนี้
5. ในตัวบทคัดย่อภาษาอังกฤษให้แปลตรงตัวกับภาษาไทยให้มากที่สุด (จึงไม่ได้เน้นส่วนที่เป็นภาษาอังกฤษมาให้)
6. ให้ดูตัวอย่างที่แนบมาเป็นแนวทางทั้งภาษาไทยและอังกฤษ ความยาวเนื้อหาคัดย่อทั้งหมดไม่เกิน 300 คำ ในแต่ละภาษา

ตัวอย่าง action verbs >>>

ACTION VERBS FOR USE IN DEVELOPING OBJECTIVES

THESE VERBS ARE BETTER AVOIDED	<u>Those that are often used but are open to many interpretations:</u> appreciate, have faith in, know, learn, understand, believe
---------------------------------------	--

LEVEL OF LEARNING	<u>COGNITIVE LEARNING</u> The participant should be able to...
Knowledge <i>(remember information)</i>	characterize, cite, count, define, describe, draw, identify, indicate, label, list, match, name, outline, point, quote, read, recall, recite, recognize, record, relate, repeat, reproduce, select, state, tabulate, tell, trace, write
Comprehension <i>(understand or organize stored info.)</i>	associate, classify, compare, compute, contrast, convert, defend, derive, describe, differentiate, discuss, distinguish, estimate, explain, express, extend, extrapolate, generate, give examples, illustrate, infer, interpolate, interpret, locate, paraphrase, predict, reorder, report, restate, review, rewrite, summarize, translate
Application <i>(use info. to solve problems)</i>	apply, calculate, change, choose, classify, complete, compute, demonstrate, discover, dramatize, employ, examine, illustrate, interpolate, interpret, locate, manipulate, modify, operate, order, practice, predict, prepare, produce, relate, report, restate, review, schedule, select, show, sketch, solve, translate, use, utilize
Analysis <i>(consider evidence to reach conclusion)</i>	analyze, appraise, break down, conclude, contract, criticize, debate, deduce, detect, determine, diagram, differentiate, discriminate, distinguish, experiment, identify, illustrate, infer, inspect, inventory, outline, point out, question, regroup, relate, separate, select, separate, subdivide, summarize
Synthesis <i>(break down info. To understand components)</i>	arrange, assemble, categorize, codify, collect, combine, compile, compose, construct, create, design, detect, develop, devise, draw, explain, formulate, generalize, generate, integrate, manage, modify, organize, originate, plan, predict, prepare, prescribe, produce, propose, rearrange, reconstruct, relate, reorganize, revise, rewrite, solve, specify, summarize, synthesize, tell, write
Evaluation <i>(judge merit)</i>	appraise, argue, assess, choose, compare, conclude, contrast, criticize, critique, decide, describe, discriminate, determine, estimate, explain, evaluate, grade, interpret, judge, justify, measure, rank, rate, recommend, relate, revise, score, select, summarize, support, test

LEVEL OF LEARNING	<u>PSYCHOMOTOR LEARNING</u> The participant should be able to ...
Motor skills	auscultate, diagnose, hold, measure, palpate, pass, percuss, project, visualize, etc.

LEVEL OF LEARNING	<u>AFFECTIVE LEARNING</u> The participant should be able to...
<p style="text-align: center;">Receive <i>(attend to stimuli)</i></p>	<p style="text-align: center;">ask, choose, describe, follow, give, hold, identify, locate, name, pick, point to, select, reply, use</p>
<p style="text-align: center;">Respond <i>(react to stimuli)</i></p>	<p style="text-align: center;">aid, answer, assist, comply, conform, discuss greet, help, label, perform, practice, present, read, recite, report, select, tell, write</p>
<p style="text-align: center;">Value <i>(attach significance to ideas)</i></p>	<p style="text-align: center;">complete, describe, differentiate, explain, follow, form, initiate, invite, join, justify, propose, read, report, select, share, start, study, work</p>
<p style="text-align: center;">Organization <i>(build value systems)</i></p>	<p style="text-align: center;">adhere, alter, arrange, assemble, combine, compare, complete, defend, explain, generalize, identify , integrate, modify , order, organize, prepare, relate, synthesize</p>
<p style="text-align: center;">Characterization <i>(develop person style)</i></p>	<p style="text-align: center;">act, convince, discriminate, display, exemplify , influence, listen, modify , perform, practice, question, reflect, revise, serve, solve, use, verify</p>

คำแนะนำในการเตรียมต้นฉบับของบทความวิจัย และบทความวิชาการ

1. คำนำ

ในบทความที่เขียนจะต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ตามลำดับดังต่อไปนี้

ชื่อเรื่องภาษาไทยและชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ

ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

สังกัดภาษาไทย (ถ้ามี)

บทคัดย่อภาษาไทยและบทคัดย่อภาษาอังกฤษ

เนื้อเรื่องแบ่งเป็นบทนำ เนื้อความหลักและรายละเอียดต่าง ๆ (ขึ้นอยู่กับชนิดบทความวิจัย/บทความวิชาการ)

สรุป

เอกสารอ้างอิง

ภาคผนวก (ถ้ามี) และกิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี)

2. คำแนะนำในการเขียนและพิมพ์

2.1 คำแนะนำทั่วไป

บทความที่จะเสนอต้องพิมพ์เป็นภาษาไทย ตามรูปแบบที่กำหนดให้นี้ พิมพ์โดยไม่เว้นบรรทัด (Single space) เว้นแต่เมื่อจะขึ้นหัวข้อใหม่ให้เว้นบรรทัด 1 บรรทัด จะต้องพิมพ์ให้เต็มคอลัมน์ ก่อนที่จะขึ้นคอลัมน์ใหม่หรือขึ้นหน้าใหม่ ห้ามมิให้เว้นที่ว่างเปล่า อนึ่ง บทความและบทคัดย่อในกรณีย่อยหน้า สามารถดูรายละเอียดได้จากตัวอย่างที่แนบมา

2.2 ขนาดตัวอักษรและการเว้นระยะ

ต้องพิมพ์เนื้อหาที่เป็นส่วนภาษาไทย และส่วนภาษาอังกฤษด้วยตัวอักษรรูปแบบ “TH Sarabun New” เท่านั้น เพื่อให้ขนาดของตัวอักษรทั้งสองภาษามีขนาดเท่ากัน โดยมีรายละเอียดและข้อแนะนำดังนี้

- ชื่อเรื่องบทความให้ใช้ตัวอักษรแบบหนาเบอร์ 16
- ชื่อผู้เขียนให้ใช้ตัวอักษรแบบหนาเบอร์ 16
- ชื่อสถาบันให้ใช้ตัวอักษรธรรมดาเบอร์ 16
- ชื่อหัวข้อใหญ่และชื่อหัวข้อย่อยให้ใช้ตัวอักษรแบบหนาเบอร์ 16
- บทคัดย่อและเนื้อความต่าง ๆ ให้ใช้ตัวอักษรเบอร์ 16
- การเว้นระยะบรรทัดห่างในแนวตั้ง ให้เป็นแบบ Single space
- ให้จัดเนื้อเรื่องในแต่ละบรรทัดเรียงชิดซ้ายและขวาอย่างสวยงาม
- เว้นระยะขอบกระดาษบน,ล่าง,ซ้าย และขวาอย่างละ 1 นิ้ว โดยกันซ้ายให้เสมอกัน

2.3 ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง และชื่อหัวข้อ

- การพิมพ์ชื่อเรื่อง ให้วางตำแหน่งตรงกลางหน้ากระดาษ เริ่มจากชื่อเรื่องภาษาไทย ขึ้นบรรทัดใหม่เป็นชื่อเรื่องภาษาอังกฤษ
- ชื่อผู้เขียนและสังกัดให้พิมพ์ไว้ใต้ชื่อเรื่อง โดยระบุที่อยู่ E-mail ไม่ต้องระบุหรือแสดงตำแหน่งวิชาการหรือสถานะหรือค่านำหน้าของนิสิต นักศึกษาใด ๆ ทั้งสิ้น
- ชื่อหัวข้อและหัวข้อย่อยต่าง ๆ ให้วางตำแหน่งชิดขอบซ้าย

2.4 การจัดทำรูปภาพ

- ตัวอักษรทั้งหมดในรูปภาพ จะต้องมีความใหญ่เพียงพอที่จะสามารถอ่านได้สะดวก โดยมาตรฐานจะต้องไม่เล็กกว่าตัวอักษรในเนื้อเรื่อง บทความใดที่ตัวอักษรเล็กจนอ่านไม่ออก จะถูกส่งคืนเพื่อแก้ไขให้ถูกต้องต่อไป
- รูปภาพทุกภาพจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับใต้ภาพ โดยหมายเลขกำกับและคำบรรยายนี้รวมกันควรมีความยาวไม่เกิน 2 บรรทัด
- คำบรรยายใต้ภาพ (Figure captions) **ห้ามใช้คำว่า “แสดง”** เช่น ห้ามเขียนว่า “รูปที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง.....” **ที่ถูกต้องควรเป็น “รูปที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่าง.....”**
- รูปภาพลายเส้นจะต้องเป็นเส้นหมึกดำ ส่วนรูปภาพถ่ายควรเป็นภาพขาวดำที่มีความคมชัด ควรเลี่ยงการใช้ ส่วนรูปภาพควรมีรายละเอียดเท่าที่จำเป็นเท่านั้น เพื่อความสวยงามจะต้องเว้นบรรทัดเหนือรูปภาพ 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้รูปภาพ 1 บรรทัด พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาเสมอ หากได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจะดียิ่ง (Permission)

รูปที่ 1 คำอธิบายชื่อรูปหรือภาพถ่ายทั่วไป โดยรูปและภาพถ่ายขาวดำที่นำมาแสดงต้องมีความชัดเจนเสียงภาพสี
ที่มา:(แหล่งที่มา).....(ต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์แล้ว
กรณีเป็นภาพจากผู้นำเสนอเองไม่ต้องใส่ที่มา)

2.5 การจัดทำตาราง

ตัวอักษรในตารางจะต้องไม่เล็กกว่าตัวอักษรในเนื้อเรื่อง ควรตีเส้นกรอบตารางด้วยเส้นกรอบสีดำให้ชัดเจน ตารางทุกตารางจะต้องมีหมายเลข และคำบรรยายกำกับเหนือตาราง หมายเลขกำกับและคำบรรยายนี้รวมกันแล้วจะต้องมีความยาวไม่เกิน 2 บรรทัด คำบรรยายเหนือตาราง **ห้ามใช้คำ “แสดง”** เช่น ห้ามเขียนว่า “ตารางที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง.....” **ที่ถูกต้องคือ “ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่าง.....”** เพื่อความสวยงามจะต้องเว้นบรรทัดเหนือคำบรรยายตาราง 1 บรรทัด และเว้นบรรทัดใต้คำบรรยายตาราง 1 บรรทัด

ตารางที่ 1 คุณสมบัติของทรายที่นำมาใช้ในการทดสอบ

Type / ตาราง	Silica sand
Specific gravity, G_s	2.644
D_{50} (mm)	0.235

2.6 การเขียนสมการ

สมการทุกสมการจะต้องใช้ Microsoft Equation Editor พิมพ์เท่านั้น โดยมีหมายเลขกำกับอยู่ภายในวงเล็บ และเรียงตามลำดับที่ถูกต้อง ตำแหน่งของหมายเลขสมการจะต้องอยู่ชิดขอบขวาของคอลัมน์ เว้นหนึ่งบรรทัดก่อนเขียนสมการ และเว้นหนึ่งบรรทัดหลังเขียนสมการ จัดให้สมการอยู่ตรงกลางคอลัมน์ดังตัวอย่างดังนี้

$$A + B = C \quad (1)$$

2.7 การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาอ้างอิง/บรรณานุกรม

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (Citing References in Text) ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) การอ้างอิงแบบนี้ใช้กับข้อความที่คัดลอกมาหรือประมวลมา เป็นการเขียนอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลในเนื้อหาวิทยานิพนธ์ โดยระบุชื่อผู้แต่งและปีพิมพ์ (ดูตัวอย่างบรรณานุกรมได้จาก Link คู่มือการเขียนบรรณานุกรม)

การอ้างอิงหน้าข้อความ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาเป็นระบบ นาม-ปี ให้ข้อมูลชื่อผู้แต่ง (ปีที่พิมพ์) ไว้หน้าข้อความที่อ้างอิง

ลดาพร บุญฤทธิ์ (2539) ได้ศึกษาถึง.....

Boonsarngsuk (2002) studied.....

การอ้างอิงหลังข้อความ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาเป็นระบบ นาม-ปี ให้ใส่ข้อมูลผู้แต่ง ปีพิมพ์ (ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) ไว้ท้ายข้อความที่อ้างอิง

(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, 2549)

(McCartney & Phillips, 2006)

(Murphy, 1999)

2.8 ความยาวของบทความ

เมื่อรวมทุกส่วนแล้ว บทความทั่วไปเนื้อหาต้องมีความยาวอย่างน้อย 8 หน้ากระดาษ A4 และไม่ควรมากเกิน 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมบรรณานุกรม และภาคผนวก)

3. การส่งบทความ

บทความแต่ละเรื่อง จะต้องส่งในรูปแบบ Microsoft Word มาที่ ncame@rmutr.ac.th

4. สรุป

ผู้เขียนบทความย่อ และบทความฉบับเต็ม ต้องตรวจสอบบทความอย่างรอบคอบโดยใช้เวลาอย่างเพียงพอก่อนส่งให้คณะกรรมการพิจารณา กรณีมีข้อผิดพลาดต้องแก้ไขมาก่อน คณะกรรมการขอสงวนสิทธิ์ในการไม่พิจารณา

5. กิตติกรรมประกาศ

อาจมีกิตติกรรมประกาศได้ ส่วนมากจะเป็นการขอบคุณแหล่งทุน หรือผู้สนับสนุนด้านการเขียนผลงานให้มีคุณภาพ

เว้นขอบกระดาษ
1 นิ้ว

Font
"TH Sarabun
New"
16 ตัวหนา

ค่านิยม อุดมการณ์ และรูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย
Values, Ideologies, and Communication Patterns Indicated Thais' Culture

ฤทธิณณ์ท์ เชื้อทอง¹ และรุจิระ โรจนประภาณต์²

Rittinan Chuatong¹ and Rujira Rojjanaprapayon²

นักศีกษา¹, อาจารย์²

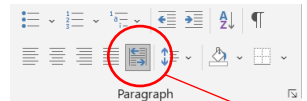
ไม่ต้องใส่ชื่อตำแหน่งทางวิชาการ

ไม่ต้องตัวหนา

คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์^{1,2}

E-mail: rittinan.chuatong@gmail.com¹

ปรับข้อความแบบกระจายซ้าย-ขวา

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออภิปรายเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วยค่านิยมไทย อุดมการณ์ในสังคมไทย และรูปแบบการสื่อสารของคนไทยโดยใช้วิธีการตรวจสอบและสังเคราะห์งาน การศีกษาก่อนหน้า ผู้เขียนพบว่าค่านิยมไทยประกอบด้วย 10 มิติ ได้แก่ (1) การให้ความสำคัญกับตัวเองหรือ บุคคล (2) ภาระบุญคุณ (3) การปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม (4) ความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม (5) ความมั่งคั่งร่ำรวย (6) การมีความรู้ความสามารถ (7) อำนาจนิยม (8) พุทธศาสนา (9) การเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์ และ (10) ความสนุกสนาน ส่วนอุดมการณ์ในสังคมไทยประกอบด้วย 8 มิติ ได้แก่ (1) อำนาจ นิยมเบ็ดเสร็จ (2) ราชาธิปไตย (3) ประชาธิปไตย (4) ชาตินิยม (5) ทุนนิยมและวัตถุนิยม (6) ศักดินา (7) ชาย เป็นใหญ่ และ (8) พุทธศาสนา และรูปแบบการสื่อสารของคนไทยประกอบด้วย 5 มิติ ได้แก่ (1) วัฒนธรรม แบบกลุ่มนิยม (2) การสื่อสารแบบเน้นอิงปริบท (3) ความแตกต่างทางอำนาจมาก (4) ลักษณะความเป็นเพศ หลึง และ (5) ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม ทั้งค่านิยมไทยและอุดมการณ์ในสังคมไทยรวมถึงรูปแบบการ สื่อสารของคนไทยจะถูกนำมาใช้เป็นกรอบทางความคิดในงานวิจัยเกี่ยวกับการสื่อสารของคนไทยในอนาคต ต่อไป

เว้นขอบกระดาษ
1 นิ้ว

เว้นขอบกระดาษ
1 นิ้ว

เคาะ 1 บรรทัด

คำสำคัญ: วัฒนธรรมไทย ค่านิยม อุดมการณ์ รูปแบบการสื่อสาร

Abstract

The objective of this article was to discuss the contents of Thai culture consisting of values, ideologies, and communication patterns, by examining and synthesizing previous related studies. Then, ten dimensions of Thai values were revealed, including (1) self-centeredness and individual emphasis, (2) debt of gratitude, (3) opportunity or circumstance adaptation, (4) social relation and morality, (5) wealthiness, (6) impact of being educated, (7) powerism, (8) Buddhist value, (9) glorification to the monarchy, and (10) enjoyment. Also,

เว้นขอบกระดาษ
1 นิ้ว

eight dimensions of Thai ideologies were revealed, including (1) authoritarianism, (2) monarchy, (3) democracy, (4) nationalism, (5) capitalism and materialism, (6) feudalism, (7) patriarchy, and (8) Buddhism. Finally, five dimensions of Thai communication patterns were offered, including (1) collectivism, (2) high-context culture, (3) high-power distance, (4) femininity, and (5) loosely structured social system. Implications are that both Thai values and ideologies and Thai communication patterns described here shall be employed as a conceptual framework in future research regarding Thai communication.

Keywords: Thai culture, values, ideologies, communication patterns

คำแรกต้องเป็น Upper case letter นอกนั้นเป็น Lower case letter ยกเว้นคำเฉพาะ

บทนำ

คำว่า “วัฒนธรรม” เป็นสิ่งที่เราค้นเคยและเข้าใจความหมายในเบื้องต้นเป็นอย่างดี เนื่องจากทุกองค์ประกอบของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตและรูปแบบการสื่อสารของกลุ่มคนทั้งระบบ ในขณะที่เดียวกันวัฒนธรรมก็มีค่านิยมที่หลากหลายและยากต่อการระบุคุณลักษณะที่ชัดเจน (Samovar & Porter, 2004) ถือเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมไทยเป็นไปอย่างคลุมเครือหรือไม่สามารถหาข้อสรุปได้อย่างเป็นรูปธรรม

บทความวิชาการนี้เป็นการศึกษาและตรวจสอบประเด็นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยจากผลงานการศึกษาต่าง ๆ เพื่อสร้างกรอบทางความคิด (Conceptual framework) สำหรับนำไปใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป โดยจะกำหนดขอบเขตในการศึกษาประเด็นดังกล่าวให้รัดกุม เนื่องจากที่ผ่านมามีลักษณะค่อนข้างกระจัดกระจาย และถูกนำเสนอในมิติเชิงสุนทรีย์หรือความงามเป็นส่วนมาก

ประเด็นในวัฒนธรรมไทยที่จะกล่าวต่อไปประกอบด้วยมิติทางวัฒนธรรมจำนวน 3 มิติ ได้แก่ (1) ค่านิยม (2) อุดมการณ์ และ (3) รูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย ด้วยเหตุว่าการสื่อสารเป็นองค์ประกอบหลักในกระบวนการเรียนรู้ อนุรักษ์ คุ้มครอง และสืบต่อวัฒนธรรม รวมถึงเป็น ต้นตอสำหรับการแสดงออกและผดุงไว้ซึ่งการครอบงำทางวัฒนธรรม (Philipsen, 2003) จึงอาจ กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือการสื่อสารและการสื่อสารก็คือวัฒนธรรม (Samovar & Porter, 2004) ดัง รายละเอียดจะกล่าวต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่ออภิปรายเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย ประกอบด้วยค่านิยมไทย อุดมการณ์ในสังคมไทย และรูปแบบการสื่อสารของคนไทยโดยใช้วิธีการตรวจสอบและสังเคราะห์งานการศึกษาก่อนหน้า

วัฒนธรรม

ในเบื้องต้นผู้เขียนจะให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวัฒนธรรมพอสังเขปซึ่งประกอบด้วยความหมาย ขอบเขต และองค์ประกอบของวัฒนธรรม รวมถึงคำจำกัดความในบริบทของสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

วัฒนธรรม (Culture) มีความหมายตามรากศัพท์ คือ การเพาะปลูกและการบำรุงให้เจริญงอกงาม (บรรเทิง พาพิจิตร, 2549; MinkOV & Hofstede, 2013) เป็นการปลูกฝังความดีงามให้แก่สมาชิกในกลุ่มสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้จนกลายเป็นคุณลักษณะทางความคิด การกระทำ และสิ่งสร้าง ของสังคม (Sadri & Flammia, 2011) ถือเป็นซอฟต์แวร์ทางจิตที่กลุ่มชนใช้หรือแบ่งปันร่วมกัน โดยแต่ละกลุ่มจะมีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป (Hofstede, 2001; Hofstede & Hofstede, 2005) และยังมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งด้วย (Samovar & Porter, 2004; Matsumoto & Juang, 2008; Sadri & Flammia, 2011)

วัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ค่านิยม (values) (Samova & Porter, 2004; Minkov & Hofstede, 2013) บรรทัดฐานและอุดมการณ์ (norms and ideologies) ความเชื่อ (beliefs) ทศนคติ (attitudes) พฤติกรรม (behaviors) การอธิบายตนเอง (self-descriptions) (Minkov & Hofstede, 2013) ภาษา (Languages) การจัดระบบสังคม (Social organizations) ประวัติศาสตร์ (histories) และศาสนา (religions) (Samova & Porter, 2004)

ในภาษาไทย “วัฒนธรรม” เกิดจากการผสมของคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ความเจริญงอกงาม กับ “ธรรม” ซึ่งหมายถึงข้อปฏิบัติ วัฒนธรรมจึงหมายถึงข้อปฏิบัติเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม (บรรเทิง พา พิจิตร, 2549) สอดคล้องกับความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานที่ว่าวัฒนธรรม คือ สิ่ง ที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะและวิถีชีวิตของหมู่คณะ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นิยาม ดังกล่าวค่อนข้างคับแคบเพราะเน้นความหมายเชิงบวกเท่านั้น แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2548) จึง อธิบายเพิ่มเติมว่าทุกสิ่งอย่างที่มีมนุษย์สร้างขึ้นมาใช้ร่วมกันจนเป็นแบบแผนของสังคมถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรม ทั้งสิ้น สอดคล้องกับ Samovar & Porter (2004) ซึ่งกล่าวว่าวัฒนธรรมคือทุกสิ่งทุกอย่างและมีอยู่ทุกหนแห่ง ส่วนรัชนิกร เศรษฐ์ (2532) มองว่าวัฒนธรรมเกิดจากการสร้างและใช้กระบวนการคิดเชิง สัญลักษณ์อย่างเป็นระบบ วัฒนธรรมจึงมีความหมายทั้งแง่บวกและแง่ลบซึ่งเป็นวิถีชีวิตทั้งมวลของมนุษย์ (Williams, 1977)

จากเนื้อหาข้างต้นจะเห็นได้ว่าวัฒนธรรม คือ ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งด้านบวกและลบที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการเรียนรู้ ยึดถือ ยอมรับ แบ่งปัน และใช้ร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มสังคม โดยใช้ระบบสัญลักษณ์เป็นพื้นฐานในการสื่อความหมายและสร้างความเข้าใจร่วมกัน และมีการถ่ายทอดสู่คนรุ่นต่อไป ต่อไปนี้จะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย โดยผู้เขียนได้เน้นที่ประเด็นของค่านิยมไทยและอุดมการณ์ในสังคมไทยซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย: ค่านิยมและอุดมการณ์

การศึกษาหรืออธิบายวัฒนธรรมไทยให้ครอบคลุมครบถ้วนทุกแง่มุมนั้นเป็นเรื่องยาก เพราะตัววัฒนธรรมเองมีขอบเขตที่กว้าง ซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงรูปแบบอยู่ตลอดเวลา (Samovar & Porter, 2004)

แต่สุนทรีย์ โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช (2529) ได้อธิบายว่าวัฒนธรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนแรก ได้แก่ ค่านิยมและแบบแผนพฤติกรรม ส่วนที่สอง ได้แก่ อุดมการณ์ ดังนั้น ผู้เขียนจึงนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยใน 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ค่านิยมไทย และ (2) อุดมการณ์ในสังคมไทย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ลักษณะการอ้างอิงภาษาไทย

เคาะ 1 บรรทัดกรณีขึ้นหัวข้อใหม่

ค่านิยมไทย

ค่านิยมเป็นรากฐานสำคัญที่สะท้อนวัฒนธรรมของมนุษย์ (Jowett & Donnell, 2012) และเป็นปัจจัยที่สามารถอธิบายลักษณะของกลุ่มชนในภาพรวมได้ (Silars & Gronbeck, 2001) ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมไทย ผู้เขียนประสงค์จะนำเสนอความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับค่านิยมเป็นลำดับแรก เนื้อหาในหัวข้อนี้จึงประกอบด้วย (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับค่านิยม และ (2) ค่านิยมของคนไทย ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับค่านิยม

ลักษณะการอ้างอิงภาษาอังกฤษ

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะให้คำจำกัดความ พร้อมทั้งอธิบายคุณลักษณะ หน้าที่ ประเภท และแนวทางในการศึกษาค่านิยม ดังจะได้กล่าวในรายละเอียด

ค่านิยม คือ ความเชื่อของบุคคลหรือสังคมว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายของชีวิตหนึ่งๆ เป็นสิ่งที่พึงควรยึดถือและปฏิบัติตาม (Rokeach, 1973) สอดคล้องกับสุนทรีย์ โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช (2529) ซึ่งกล่าวว่า ค่านิยมเป็นมาตรฐานในจิตใจที่บุคคลหรือสังคมใช้ประเมินตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ เป็นความเชื่อว่า เป้าหมาย อุดมการณ์ และวิถีปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งดี ควรยึดถือเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต แต่รัชนิกร เศรษฐ (2532) มีความเห็นว่าค่านิยมจะต้องเป็นสิ่งที่สังคมหรือคนส่วนใหญ่เห็นว่าดีงาม ตรงกับที่กาญจนา แก้วเทพ (2552) อธิบายว่าค่านิยมคือทัศนคติร่วมที่สังคมประเมินสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าดีหรือเลว มีคุณค่าหรือไร้คุณค่า สมพงษ์ ใหม่วิจิตร (2536) จึงสรุปว่าค่านิยมคือสิ่งที่พึงปรารถนาของคนส่วนใหญ่ แต่ถึงกระนั้นบุคคลก็มีทั้งค่านิยมส่วนตัวและรับเอาค่านิยมทางสังคมมาเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของตนด้วย

คุณลักษณะของค่านิยมประกอบด้วยความเชื่อว่าสิ่งไหนถูกหรือผิด ดีหรือเลว และพึงปรารถนาหรือไม่เป็นที่ต้องการ มีลักษณะถาวรและเปลี่ยนแปลงยาก (Rokeach, 1973) ค่านิยมทำหน้าที่เป็น ตัวกำหนดพฤติกรรม บุคลิกภาพ และวิถีปฏิบัติของคนในสังคม (สุนทรีย์ โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529); รัชนิกร เศรษฐ (2532) กาญจนา แก้วเทพ (2552) จึงมองว่าค่านิยมเป็นเข็มทิศที่ชี้ทางการกระทำของบุคคลในสังคม ถือเป็นมาตรฐานการดำเนินชีวิต เป็นแผนงานสำหรับการตัดสินใจหรือแก้ปัญหา ความขัดแย้ง และเป็นแรงจูงใจให้เกิดการแสดงพฤติกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Rokeach, 1973)

ค่านิยมมี 2 ประเภท คือ (1) ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Values) เป็นวิถีทางหรือวิธีการที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมาย และ (2) ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Values) เป็นจุดหมายที่ต้องการหรือพึงปรารถนาของชีวิต (Rokeach, 1973; สุนทรีย์ โคมิน และ สนิท สมัครการ, 2522) ค่านิยมทั้งสองไม่ จำเป็นต้อง

มีความสอดคล้องต่อกัน ค่านิยมวิถีปฏิบัติหนึ่งชุดอาจส่งผลให้เกิดพฤติกรรมซึ่งเป็นค่านิยม จุดหมายปลายทางหลายรูปแบบได้ แต่ค่านิยมทั้งหมดล้วนส่งผลต่อแบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น (Rokeach, 1973) ผู้เขียนขอกล่าวถึงค่านิยมหลักของคนไทยตามที่มีผู้ศึกษารวบรวมไว้เป็นลำดับต่อไป

ค่านิยมของคนไทย

สุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ (2522) สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช (2529) รัชนิกร เศรษฐ์ (2532) สมพงษ์ ไหมวิจิตร (2536) สนิท สมัครการ (2537) สุพัตรา สุภาพ (2541) และบรรเทิง พาพิจิตร (2549) ได้ ศึกษาและอธิบายค่านิยมไทยไว้อย่างหลากหลายซึ่งผู้เขียนได้สังเคราะห์เป็นชุดค่านิยมที่สำคัญของคนไทย จำนวน 10 ค่านิยม ประกอบด้วย (1) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล (2) ค่านิยมเกี่ยวกับภาระ บุญคุณ (3) ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม (4) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรม ทางสังคม (5) ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย (6) ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ (7) ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม (8) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา (9) ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และ (10) ค่านิยมเกี่ยวกับ ความสนุกสนาน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล (Self-centeredness and Individual Emphasis)

คนไทยให้ความสำคัญกับตัวเองเป็นหลัก เน้นเอาตัวรอด มุ่งสนองความต้องการของตนและการพึงพาผู้อื่นที่ให้ประโยชน์ได้ จึงเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการถือศักดิ์ศรี ชอบความมีอิสระมากกว่า ความเสมอภาค (สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) คนไทยจึงชอบทำตามใจตนเองโดยไม่คำนึงถึงกฎหมายบ้านเมือง (สนิท สมัครการ, 2537; บรรเทิง พาพิจิตร, 2549) ไม่ชอบให้ใครขัดใจ มุ่งความสบายของตนและคนใกล้ชิด ก่อให้เกิดนิสัยรักพวกพ้องและสำนึกความเป็นกลุ่มแต่ก็ยังอยู่บน พื้นฐานของประโยชน์ส่วนตนอยู่ (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532) การสำรวจของสุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ (2522) พบว่าคนไทยมีค่านิยมมุ่งเน้นความสุขส่วนบุคคล ยกย่องตัวบุคคลมากกว่า หลักการไม่มานะบากบั่น มีค่านิยมที่เกี่ยวข้อง คือ ครอบครัวยุติธรรม ความภูมิใจในตัวเอง ความสำเร็จและชีวิตที่สุขสบาย รักอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และการยึดมั่นในความคิดของตน ค่านิยมเหล่านี้เกิดจากวิถี เกษตรกรรมทำให้คนไทยขาดความกระตือรือร้น ถือความสัมพันธ์และประโยชน์ส่วนตน ไม่ตรงต่อเวลา ขาด ระเบียบวินัย ชอบสบาย เน้นระบบอุปถัมภ์ ซื่อฉลาด และเห็นแก่ตัว (สมพงษ์ ไหมวิจิตร, 2536) Embree (1950) กล่าวว่าในสังคมไทย หากบุคคลใดมีเรื่องเดือดร้อนมักไม่มีใครกล้าช่วยเหลือเพราะต่างเกรงว่า ตนจะต้องเข้าไปพัวพันกับปัญหา

ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ (Debt of Gratitude)

Philips (1965) กล่าวว่าความสัมพันธ์แบบผลประโยชน์ต่างตอบแทนมีอยู่ในจิตสำนึกคนไทยตลอดเวลา การสำรวจค่านิยมของสุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ (2522) พบว่าความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลของคนไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของสำนึกความเป็นบุญคุณต่อกัน มีค่านิยมที่สอดรับ คือ ความ กตัญญูรู้คุณ ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบในส่วนของการตอบแทน คนไทยมักแสดงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยการให้สิ่งของหรือใส่ใจธุระของผู้อื่น ส่วนผู้รับความเอื้อเฟื้อก็ต้องหาโอกาสตอบแทนตามสมควรมิฉะนั้นจะถือว่าไร้

คุณธรรม (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532) ธรรมเนียมปฏิบัตินี้มีมาตั้งแต่อดีตเมื่อจะเข้าหาผู้ใหญ่ ครู อาจารย์ หรือเจ้าหน้าที่บ้านเมืองนั้นทุกคนต้องมีของฝากไปด้วยเสมอ (อนุমানราชชน พระยา, 2553) ถือเป็นกลไกการสร้างควมไว้วางใจโดยเชื่อว่าความปรารถนาที่จะได้รับการตอบรับที่ดี ผู้ให้จะกังวลกับความเหมาะสมของสิ่งของ ส่วนผู้รับจะรู้สึกดีที่บุญคุณซึ่งต้องหาโอกาสตอบแทน (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2558) คนไทยส่วนใหญ่จึงยกย่องค่านิยมความกตัญญูรู้คุณเป็นอย่างมาก (สมพงษ์ ใหม่วิจิตร, 2536; สุพัตรา สุภาพ, 2541) และเชื่อว่าคนที่ขาดความกตัญญูกตเวทิตีคือผู้ไร้คุณธรรม ไม่ควรคบหา และมักหาความ เจริญไม่ได้ (Rabibhadana, 1979)

ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม (Opportunity Or Circumstance Adaptation)

สถานการณ์ จังหวะ โอกาส และสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญสำหรับการเอาตัวรอดของคนไทย (สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) คนไทยสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดีซึ่งสะท้อนผ่าน ปฏิสัมพันธ์ที่เน้นความเกรงใจ การข่มใจ รักษาหน้าใจ ยืดหยุ่น เอื้ออาทร และสุภาพอ่อนน้อม (สุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ, 2522) และ สนิท สมัครการ (2537) กล่าวว่าคนไทยชอบปรับตัวเข้ากับสถานการณ์มากกว่าพยายามเอาชนะอุปสรรค ชอบโกหกและไม่ชอบผูกพันกับใครในระยะยาวทำให้มีพฤติกรรมสงวนท่าที ไม่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมา ชอบประจบสอพลอ และนิยมการเจรจาต่อรอง (สมพงษ์ ใหม่วิจิตร, 2536) Van Esterik (2000) เรียกลักษณะทางวัฒนธรรมที่เน้นการปรับตัวนี้ว่า “กาลเทศะ” ซึ่งเป็นกลยุทธ์การมีปฏิสัมพันธ์ที่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสม เข้ากับสถานการณ์ และมีความสุภาพ คนไทยจึงให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์และการแสดงออกอย่างมาก มักเลี่ยงการสนทนาที่อาจทำลายสัมพันธ์ภาพ นิยมใช้ความสุภาพและการนินยเพื่อเลี่ยงสถานการณ์ที่เป็นปัญหา (Philips, 1965) รวมถึงไม่ชอบแสดงความคิดเห็นหรือซักถามโดยตรงเพราะกลัวอับอายขายหน้า (บรรเทิง พาพิจิตร, 2549)

ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม (Social Relation and Morality)

การสำรวจค่านิยมของสุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ (2522) พบว่าแม้คนไทยจะมีค่านิยมที่ให้ความสำคัญกับตัวเอง แต่ก็มีค่านิยมที่ส่งเสริมความสงบสุข ความสัมพันธ์ และคุณธรรมทางสังคมด้วย ได้แก่ ค่านิยมความมั่นคงของชาติ ความเสมอภาค การมีมิตรที่ดี การช่วยเหลือผู้อื่น สันติสุข ความกว้างขวางในสังคม การมีคนรัก ความงามของธรรมชาติและศิลปะ การได้รับยกย่องในสังคม ความรับผิดชอบ การมีน้ำใจ ความสะอาด และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ค่านิยมความมั่นคงของชาติเป็นสิ่งที่คนไทยให้ความสำคัญมากที่สุด โดยเฉพาะ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ซึ่งหมายถึงความสงบสุขยิ่งใหญ่ งดงาม สูงค่า และเป็นมรดกที่แลกมาด้วยความยากลำบาก ทำให้คนไทยยอมรับการปกครองแบบรวมศูนย์ ยินดีถูกรีดรอนสิทธิหากช่วยส่งเสริมความสงบเรียบร้อยของชาติ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2550) ทั้งยังเน้นความสามัคคีมากจนมองมองว่าความแตกต่างเป็นปัญหา และให้ความสำคัญกับหน้าที่มากกว่าสิทธิของพลเมือง (สายชล สัตยานุรักษ์, 2556)

ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย (Wealthiness)

จากการศึกษาของบรรเทิง พาพิจิตร (2549) พบว่าคนไทยมีค่านิยมความมั่งคั่ง ทุกคนปรารถนาและดิ้นรนเพื่อให้มีทรัพย์สินเงินทองจำนวนมาก เนื่องจากคนร่ำรวยจะได้รับการยกย่องในสังคมไทย ทั้งยังนิยมความหรูหราและความมีหน้ามีตาจากการใช้สิ่งของที่ทันสมัยราคาแพง รัชนิกร เศรษฐ์ (2532) อธิบายว่าคนรวยคือผู้มีอำนาจ มีเกียรติและอภิสิทธิ์ ส่งผลให้คนไทยนิยมทำตัวหรูหราฟุ้งเฟ้อเพื่อแสดงว่าตนร่ำรวย จนเกิดเป็นความโลภและอยากรวยเร็วโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้อง ดังปรากฏเป็นพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชัน การพนัน การเสี่ยงโชค และปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมากมาย (สนิท สมัครการ, 2537) สมพงษ์ ใหม่วิจิตร (2536) มองว่าการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นอุตสาหกรรม และจากชนบทเป็นสังคมเมืองทำให้คนไทยให้ความสำคัญกับเงินทอง การแข่งขัน วัตถุนิยม นิยมตะวันตก และยกย่องคนร่ำรวย

ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ (Impact of Being Educated)

สังคมไทยมีค่านิยมยกย่องผู้มีความรู้ความสามารถ (สมพงษ์ ใหม่วิจิตร, 2536; สุภัตรา สุภาพ, 2541) ได้แก่ ค่านิยมการศึกษาสูง การมีแนวคิดกว้าง มีความคิดสร้างสรรค์ และความทะเยอทะยานทำงานหนัก (สุนทรี โคมิน และ สนิท สมัครการ, 2522) คนไทยนิยมใช้การศึกษาเป็นเครื่องบ่งชี้สถานภาพทางสังคม ยึดติดกับรูปแบบมากกว่าเนื้อหา (สุนทรี โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) ทำให้แต่ละคนกระเสือกกระสนเรียนให้สูงจนเกิดปัญหาการซื้อขายปริญญาและการผลิตบัณฑิตเกินความต้องการของตลาดแรงงาน (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532) ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2558) กล่าวว่าปริญญา บัตรในสังคมไทยเป็นทุนทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ซึ่งเป็นบัตรผ่านไปสู่การมีชีวิตที่ดี คนไทยจึงให้ความสำคัญกับวุฒิการศึกษามากกว่าความรู้ แต่ละสถาบันต่างแข่งขันกันเปิดหลักสูตรมากมายจนไร้คุณภาพ ถือเป็นโศกนาฏกรรมของแวดวงการศึกษาไทย

ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม (Powerism)

คนไทยให้ความสำคัญกับผู้ที่มีอำนาจและปรารถนาอำนาจโดยเฉพาะตำแหน่งทางราชการ แต่ละ คนจึงส่งเสริมให้บุตรหลานรับราชการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เงิน และบริวาร (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532; บรรเทิง พาพิจิตร, 2549) ทั้งนี้เนื่องจากระบบศักดินาในอดีตทำให้คนไทยยกย่องบุคคลมากกว่าหลักการ อยากเป็นเจ้าของคนนายคน ชอบการมียศศักดิ์ ถือฐานานุรูป ส่งผลต่อการใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อแสวงหาความมั่งคั่งและยศตำแหน่ง (สมพงษ์ ใหม่วิจิตร, 2536) ก่อให้เกิดระบบอุปถัมภ์และความเชื่อเรื่อง อำนาจที่สัมพันธ์กับบุญวาสนา บารมี และดวงชะตา (สุนทรี โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) สำนึกในความ แตกต่างทางอำนาจเช่นนี้ทำให้คนไทยมักนิ่งเฉย มองข้าม และไม่ทักท้วงเมื่อผู้มีอำนาจกระทำความผิด ทั้งยังส่งผลต่อโครงสร้างของภาษาและการสื่อสารซึ่งจะอิงกับสถานะของบุคคลเสมอ (Phillips, 1965) โดยเฉพาะการใช้คำสรรพนามที่จะแตกต่างกันไปตามอายุ ตำแหน่งทางสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างกัน (Bandhamedha, 1985) ซึ่งผู้เขียนจะอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติมในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของคนไทยในภายหลัง

ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยมยังรวมถึงการเคารพผู้อาวุโส ได้แก่ ผู้ที่มีอายุ คุณวุฒิ ชาติกำเนิด ตำแหน่ง และประสบการณ์มากกว่า (บรรเทิง พาพิจิตร, 2549) เพราะเชื่อว่าการตัดสินใจของผู้ อาวุโสกว่า ย่อมดีกว่า คนไทยจึงปลูกฝังอบรมให้เด็กหรือผู้น้อยต้องเกรงใจ เคารพนอบน้อม และเชื่อฟังผู้ใหญ่ (รัชนิกร เศรษฐ, 2532) ดังปรากฏในสุภาษิตคำสอนต่าง ๆ เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด ผู้ใหญ่ อาบน้ำ ร้อนมาก่อน ผู้มีอายุมากกว่าถือว่ามียานมากกว่า สังคมไทยจึงคาดหวังให้ผู้ใหญ่ต้องประพฤติตัวให้หน้า เคารพ ยำเกรง สุขุม และไม่ทำตัวเหมือนเด็ก (Bandhamedha, 1985)

ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา (Buddhist Value)

คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธจึงเป็นธรรมดาที่หลักคำสอนจะมีอิทธิพลต่อค่านิยม จากการสำรวจของสุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ (2522) พบค่านิยมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความสงบสุข ทางใจ การพึ่งหลักธรรม การมีใจเมตตา รู้จักประมาณตนและรักสันโดษ มีอารมณ์สงบและสำรวม และการให้อภัย คนไทยเชื่อในเรื่องบุญกรรมจึงนิยมทำบุญมากเพื่อหวังให้ชีวิตสุขสบาย และยังเชื่อในอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ นิยมตฤกษ์ยาม ดูดวง และบูชาเครื่องรางของขลัง (สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529; บรรเทิง พา พิจิตร, 2549) คำสอนเกี่ยวกับความมั่งคั่งและการข่มความโกรธทำให้คนไทยนิยมวางเฉย สุขุม ใจเย็น ไม่ทะเลาะทะเลาะ ไม่กล้าเสี่ยง และขี้สงสาร (รัชนิกร เศรษฐ, 2532) รวมถึงยกย่องผู้ทำความดี ไม่ชอบการผูกพยาบาท และลืมนง่าย (สุพัตรา สุภาพ, 2541) Van Esterik (2000) ตั้งข้อสังเกตว่าหลัก ความสันโดษส่งผลต่อวัฒนธรรมปัจเจกนิยม การถ่อมตน ความอดกลั้น และการไม่ยุ่งกับเรื่องของผู้อื่น แต่ก็มี ส่วนทำให้คนไทยไม่มีวิธีคิดแบบก้าวหน้าในเชิงธุรกิจหรือการลงทุน ทำให้พัฒนาการทางเศรษฐกิจเป็นไป อย่าง ล่าช้า (สนิท สมัครการ, 2537)

ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ (Glorification to the Monarchy)

สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาทุกยุคทุกสมัย ส่งผลให้คนไทยมี ค่านิยม เคารพเทิดทูนและจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างมาก (สมพงษ์ ใหม่วิจิตร, 2536; สุพัตรา สุภาพ, 2541) Fong (2009) อธิบายว่าพระมหากษัตริย์ของไทยมีสถานะสูงส่งเหนือการเมืองเป็น เสมือนเทพเจ้าในโลกมนุษย์ และอยู่เหนือการวิพากษ์วิจารณ์ ผู้นำในยุคหลังได้สร้างระบบการเมืองแบบใหม่ โดยเชิดชูให้พระมหากษัตริย์เป็นผู้นำในระบอบประชาธิปไตย เกิดเป็นระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์เป็นประมุขซึ่งสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน (Enjoyment)

คนไทยมีค่านิยมรักความสนุกสนานร่าเริงเป็นพื้น (สุนทรী โคมิน และ สนิท สมัครการ, 2522) มีค่านิยมที่เกี่ยวข้อง คือ การเน้นบริโภคปัจจุบัน ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ชอบทำงานหนัก และใจกว้างหรือใจนักเลง (สุนทรী โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) คนไทยถือว่าการเคร่งขรึมหรือจริงจังกับชีวิต เป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย จึงนิยมท่องเที่ยว ดูการละเล่น เสี่ยงโชค แต่งกายสวยงาม และชอบหาของแปลกใหม่มา รับประทาน (บรรเทิง พาพิจิตร, 2549) รวมถึงชอบใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากกว่าเก็บออม นิยมการพักผ่อนหย่อนใจ มากกว่าทำงานหนัก ทำให้ธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการเติบโตอย่างก้าวกระโดด (สนิท สมัครการ, 2537)

Philips (1965) กล่าวว่าทุกการละเล่นหรือประเพณีของคนไทยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บุคคลได้ปลดปล่อยและตอบสนองค่านิยมความรักสนุก เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและวิถีเกษตรกรรมในอดีตทำให้คนไทยมีเวลาว่างค่อนข้างมาก (สมพงษ์ ไหมวิจิตร, 2536) อีกทั้งวิถีการปกครองที่ประชาชนไม่จำเป็นต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมืองจึงมีเวลาแสวงหาความสนุกรื่นเริงได้อย่างเต็มที่ (รัชนีกร เศรษฐ, 2532)

สรุปว่าค่านิยมที่สำคัญของคนไทยซึ่งผู้เขียนศึกษาและตรวจสอบจากผลงานการศึกษาต่าง ๆ ประกอบด้วยค่านิยม 10 ชุด คือ ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน โดยผู้เขียนได้สรุปเนื้อหา ค่านิยมไทยตามตารางที่ 1 จากนั้นจะนำเสนอสาระเกี่ยวกับอุดมการณ์ในสังคมไทยซึ่งเป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมไทยเป็นลำดับต่อไป

ตารางที่ 1 สรุปค่านิยมไทย

ที่	ค่านิยมไทย	ที่	ค่านิยมไทย
1	ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล	6	ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ
2	ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ	7	ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม
3	ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม	8	ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา
4	ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทาง	9	ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์
5	ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย	10	ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน

อุดมการณ์ในสังคมไทย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงอุดมการณ์ที่สำคัญของคนไทย โดยจะอธิบายใน 2 ประเด็น คือ (1) ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุดมการณ์ และ (2) อุดมการณ์และการเมืองการปกครองในสังคมไทย ดังจะกล่าวในรายละเอียด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับอุดมการณ์

ประเด็นนี้เป็นการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับอุดมการณ์ซึ่งจะกล่าวถึงความหมาย บทบาท และหน้าที่ของอุดมการณ์ในฐานะกลไกการควบคุมทางสังคม มีรายละเอียดดังนี้

คำว่า “อุดมการณ์ (Ideology)” ประดิษฐ์ขึ้นในช่วงการปฏิวัติฝรั่งเศสโดย Destutt de Tracy ถูกใช้ในขบวนการขับเคลื่อนทางการเมืองเพื่อประสานกลุ่มคนที่หลากหลายเข้าไว้ด้วยกัน (Heywood, 2012) อุดมการณ์ คือ ระบบความคิดทั้งหมดซึ่งออกแบบมาเพื่อชี้นำพฤติกรรมของคนในสังคม (Levine, 1990) เป็นกลไกที่ทำให้คนส่วนใหญ่เข้าใจว่าสิ่งต่าง ๆ ในสังคมเป็นความจริงเช่นเดียวกับกลไกของมายาคติ (อัลธู แซร์, 2557) ส่วน Heywood (1994) อธิบายว่าอุดมการณ์ คือ ชุดของความเชื่อพื้นฐานที่ สร้างกรอบความคิดและกำหนดการกระทำของเรา มีบทบาทในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่ม รวมถึงสนับสนุนและทำลายโครงสร้างทางอำนาจในสังคม อุดมการณ์จึงเกี่ยวข้องกับอำนาจ การครอบงำ การใช้ภาษา การสร้างความชอบธรรม และความเห็นพ้อง (อรวรรณ ปิรันธนีโอวาท, 2547)

อุดมการณ์เริ่มนำมาใช้ในงานทางการเมืองโดย Karl Marx (1818-1883) ซึ่งกล่าวถึงการต่อสู้ทางชน ชั้น การควบคุมทางสังคม และการแพร่กระจายความคิดของผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต (Hall, Evans & Nixon, 2013) รวมถึงการกดขี่ชนชั้นกรรมาชีพโดยการสร้างจิตสำนึกกลางหรือ False consciousness แล้วทำให้คนทั่วไปเชื่อว่าเป็นความจริง ยอมรับการกดขี่ว่าเป็นความถูกต้อง (Heywood, 2012) ทำให้ ชนชั้นล่างให้ความร่วมมือโดยไม่สั่นคลอนอำนาจของชนชั้นนำ อุดมการณ์หรือจิตสำนึกกลางจึงเป็นระบบความ เชื่อที่คนคิดว่า เป็นความจริง ถือเป็นการสร้างความหมายในประวัติศาสตร์ทางสังคมจนเกิดเป็น วัฒนธรรมขึ้น (Brunett, 2011) สอดคล้องกับที่ Williams (1977) อธิบายว่าอุดมการณ์เป็นระบบความคิดจอมปลอมของคน กลุ่มหนึ่ง รวมถึงกระบวนการสร้างความคิดและความหมายเพื่อครอบงำ คนส่วนใหญ่ในสังคมด้วย

ในมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ การก่อตัวของสังคมต้องอาศัยเงื่อนไขการผลิต (Production) และการ ผลิตซ้ำปัจจัย (Means of production) แรงงาน (Productive forces) รวมถึงความสัมพันธ์ทางการ ผลิต (Relations of production) วิถีเหล่านี้ใช้หลักการจัดสรรหน้าที่หรือ “กฎการแบ่งงานทางสังคม” ซึ่งชน ชั้น ปกครองสร้างขึ้นเพื่อให้การผลิตดำเนินต่อไปได้ ส่งผลให้มีการจัดระดับขีดความสามารถในตำแหน่งและ ชนิด งานที่ต่างกันอันเป็นที่มาของการจัดลำดับชั้นทางสังคม ด้วยเหตุนี้ชนชั้นที่อยู่สูงกว่าจึงมีการผลิตซ้ำ กฎเกณฑ์ ซึ่งเกิดเป็นอุดมการณ์หลัก (Dominant ideology) เพื่อสร้างความสยบยอม อุดมการณ์จึงช่วยตอบ โจทย์ใน การสร้างและเปลี่ยนแปลงสังคม รวมถึงจัดวางบุคคลให้เข้ากับเงื่อนไขการดำรงอยู่ของสังคมหรือ ความสัมพันธ์ ทางการผลิต (อัลธู แซร์, 2557) และเพื่อให้การผลิตซ้ำทั้งหมดมีประสิทธิภาพ แต่ละอุดมการณ์จึง ต้องต่อสู้ช่วง ชิงเพื่อให้ได้มาซึ่งการครองความเป็นเจ้า หรือที่ Antonio Gramsci เรียกว่า Hegemony (HeyWood, 2012) อันเป็นการสร้างความเห็นพ้องต่อแผนงานของผู้มีอำนาจโดยการผสมเข้ากับสิ่งที่มวลชน คุ่นเคย ทำให้อุดมการณ์ของคนกลุ่มหนึ่งโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับมากกว่าของคนอีกกลุ่มหนึ่ง (Clarke, 2015)

อุดมการณ์ทำหน้าที่เป็นกลไกหนึ่งที่ชนชั้นนำใช้ผลิตซ้ำความสัมพันธ์ทางการผลิต ทำให้การควบคุม ทางสังคมง่ายและราบรื่น (Hall, 1985) โดยใช้สถาบันต่าง ๆ เช่น ศาสนา การศึกษา ครอบครัว กฎหมาย การเมือง สื่อมวลชน และวัฒนธรรม เป็นตัวแทนในการหล่อหลอมให้สมาชิกยอมรับอุดมการณ์หลัก แล้วผสม ความร่วมมือกับกลไกการปราบปรามหรือการกดขี่ เช่น รัฐบาล รัฐสภา กองทัพ ตำรวจ ราชทัณฑ์ ทั้งสองกลไก

เป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทางสังคมที่เรียกว่าโครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ทำหน้าที่ประสานกับโครงสร้างส่วนล่าง (Infrastructure) ซึ่งประกอบด้วยเอกภาพของพลังการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิต ทำให้กระบวนการควบคุมและขับเคลื่อนสังคมดำเนินต่อไปอย่างเป็นธรรมชาติ (อัลแซร์, 2557)

สรุปว่าอุดมการณ์คือระบบความคิดที่ชี้นำพฤติกรรมของคนในสังคม มีส่วนในการเชื่อมโยงความหลากหลายของบุคคลกับสังคมเข้าไว้ด้วยกัน ถือเป็นกรอบความคิดที่ชนชั้นนำสร้างขึ้นเพื่อเป็นกลไกในการควบคุมสังคมผ่านการหล่อหลอมขัดเกลาโดยสถาบันต่าง ๆ ทำให้สิ่งสร้างทางสังคมทั้งหมดกลายเป็นธรรมชาติในฐานะความจริง อุดมการณ์จึงมีประเด็นของอำนาจและการครอบงำเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในหัวข้อต่อไปจะเข้าสู่เนื้อหาเกี่ยวกับอุดมการณ์และการเมืองการปกครองในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

อุดมการณ์และการเมืองการปกครองในสังคมไทย

ในส่วนนี้ผู้เขียนจะกล่าวถึงอุดมการณ์ที่สำคัญในสังคมไทยโดยเน้นที่ประเด็นการเมืองการปกครอง เนื่องจากอุดมการณ์มีความเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมและการเมืองมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้น (ประจักษ์ น้ำประสาน ไทย, 2555) และเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการปกครองของรัฐ อุดมการณ์จึงไม่สามารถแยกออกจากการเมืองได้ (Seliger, 1977) ผู้เขียนจะกล่าวถึงอุดมการณ์หลักของคนไทย 3 ประเภทตามการจำแนกของพิมพร สุนทรวิริยกุล (2551) ได้แก่ (1) อุดมการณ์ทางการเมือง (2) อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ และ (3) อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อุดมการณ์ทางการเมือง (Political ideology) มีอุดมการณ์ที่สำคัญซึ่งมีส่วนในการขับเคลื่อนการเมืองการปกครองของไทย ได้แก่ (1) ประชาธิปไตย (Democracy) คือ การปกครองที่เน้นหลักความเสมอภาค สิทธิ เสรีภาพ และเสียงข้างมากของประชาชน (2) อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ (Authoritarianism) คือ การใช้อำนาจอย่างเด็ดขาดโดยคนเพียงกลุ่มเดียว (3) ราชาธิปไตย (Monarchy) คือ การเคารพเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ซึ่งมีสถานะเป็นเจ้าของดิน เจ้าชีวิต และสมมติเทพ และ (4) ชาตินิยม (Nationalism) คือ ความเชื่อในความยิ่งใหญ่และความเป็นเอกภาพของชาติ รวมถึงความรักและหวงแหนแผ่นดินเกิด (พิมพร สุนทรวิริยกุล, 2551)

ในประเด็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ทางการเมือง ผู้เขียนขอขยายความรายละเอียดของอุดมการณ์ ทั้งหมด ได้แก่ อุดมการณ์อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ ราชาธิปไตย ประชาธิปไตย และชาตินิยม ดังนี้

อุดมการณ์อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จและราชาธิปไตยมีอยู่ในสังคมไทยตั้งแต่บรรพกาล โครงสร้างการปกครองของไทยมีการจัดลำดับชนชั้นมาแต่เดิมโดยผู้ปกครองเป็นชนชั้นมูลนายที่มีอำนาจสิทธิ์ขาดในสมัยสุโขทัยแม้จะใช้ระบบปีติราชาธิปไตยแต่อำนาจสิทธิ์ขาดก็ขึ้นอยู่กับกษัตริย์เท่านั้น ส่วนสมัยอยุธยา อุดมการณ์ อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จและราชาธิปไตยมีความเด่นชัดมาก เนื่องจากมีการรับเอาแนวคิดเทวราชาอันเป็น วัฒนธรรมการปกครองของขอมและอินเดียมาใช้ กษัตริย์ดำรงสถานะเสมือนเทพเจ้า เป็นเจ้าแผ่นดินและชีวิต การสื่อสารกับกษัตริย์ต้องใช้ราชาศัพท์ ถือเป็นารปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างแท้จริง (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532) แม้ภายหลังจะรับเอาแนวคิดธรรมราชามาใช้แต่ก็ไม่ได้ทำให้สถานะของกษัตริย์

เปลี่ยนแปลง ราษฎรยังต้องจงรักภักดีโดยไม่มีข้อแม้เพราะถือว่าพระองค์เป็นผู้มีบุญบารมีที่จะคุ้มครองไพร่ฟ้าให้อยู่เย็นเป็นสุข เป็นผู้มีพระคุณที่ทุกคนต้องกตเวทิต่อการรับเกณฑ์แรงงานและเสียภาษี ส่วนขุนนางและเชื้อพระวงศ์จะเป็นผู้ช่วยในการบริหารการปกครอง (สุมาลี บำรุงสุข และ ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2529)

การปกครองสมัยสมบูรณาญาสิทธิมีการแบ่งคนในสังคมเป็น 2 ชั้นหลัก คือ (1) ชั้นสูงหรือมูลนาย ได้แก่ พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์ และขุนนาง (2) ชั้นล่าง ได้แก่ สามัญชนซึ่งมีฐานะเป็นไพร่และทาส (Rabibhadana, 1979) นอกจากนี้ยังมีชนชั้นพิเศษ ได้แก่ สมณะพราหมณ์ ชาวต่างชาติ และ พ่อค้าวานิช (รัชนีกร เศรษฐธู, 2532) โครงสร้างดังกล่าวถือว่ากษัตริย์เป็นเจ้าของดินแดนและประชาชนทั้งหมดในอาณาจักร ความสัมพันธ์ระหว่างนายกับไพร่เป็นแบบสมผลประโยชน์ อำนาจของมูลนาย จะสัมพันธ์กับระดับศักดินาซึ่งชี้วัดจำนวนคนในสังกัด นายต้องคุ้มครองไพร่ส่วนไพร่ต้องส่งส่วยและรับใช้มูลนายทำให้ความกตเวทิต่อเป็นค่านิยมหลักที่คนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ (Rabibhadana, 1979)

ส่วนอุดมการณ์ประชาธิปไตยนั้นเริ่มแพร่กระจายในสังคมไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 เป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงอุดมการณ์และองค์กรของรัฐทั้งหมดโดยนำรูปแบบการปกครองของฝรั่งเศสมาผสมกับรูปแบบของไทย แต่ด้วยเหตุที่โครงสร้างทางสังคมยังไม่ถูกปฏิรูปทำให้ระบบการปกครองที่คณะราษฎรนำมาใช้เกิดความล้มเหลว สังเกตจากการปกครองโดยรัฐบาลเผด็จการหลายยุคสมัย แม้บางช่วงจะมีนักคิดบางกลุ่มได้นำเสนออุดมการณ์สังคมนิยมเพื่อเป็นตัวเลือกในการแก้ปัญหาสังคม โดยเฉพาะช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถึง 6 ตุลาคม 2519 แต่แนวคิดนี้ก็พ่ายแพ้ให้กับอุดมการณ์ดั้งเดิมซึ่งหยั่งรากอยู่ในโครงสร้างของสังคมไทยอย่างราบคาบ (จิตติยา สุวรรณะชฎ, สนิท สมัครการ, และ เฉลียว บุรีภักดี, 2523)

คนไทยรับอุดมการณ์ประชาธิปไตยมาใช้แบบผิวเผิน ในขณะที่โครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจแบบเดิมยังคงอยู่ (สุมาลี บำรุงสุข และ ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2529, น. 78) นั่นคือพื้นฐานแนวคิดอนุรักษนิยมและระบบอุปถัมภ์ที่ทุกคนชั้นพยายามรักษาไว้ (สุนทรี โคมิน, สนิท สมัครการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529) เช่นเดียวกับที่ ธงชัย วินิจจะกุล (2551) อธิบายว่าการทำให้ไทยเป็นรัฐสมัยใหม่ในขณะที่โครงสร้างของกลุ่ม อำนาจเก่ายังไม่ถูกสะสาง ทำให้ชนชั้นนำเดิมปรับตัวและสืบทอดแนวคิดดั้งเดิมที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคม ได้แก่ แนวคิดอำนาจที่เชื่อมโยงกับบุญบารมี ระเบียบสังคมที่มีการจัดลำดับชั้น และความสัมพันธ์ทางสังคมแบบองค์รวมชีวภาพ (Organism) ส่วน Shytov (2004) มองว่าสาเหตุที่ทำให้ประชาธิปไตยไม่เติบโตในสังคมไทยเนื่องจาก (1) ความเชื่อของผู้ปกครองว่าคนชนบทไม่มีศักยภาพในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและชาวบ้านไม่ทราบอำนาจการปกครองของตนเนื่องจากระบบการศึกษาไร้ประสิทธิภาพ และ (2) ระบบราชการและการรวมศูนย์อำนาจที่ส่วนกลาง ซึ่งชนชั้นชานาถูกปกครองโดยกษัตริย์ในอดีตและโดยทหารรวมถึงข้าราชการในปัจจุบัน ทำให้ประชาชนไม่มีสิทธิในการบริหารจัดการตนเองทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ

ในส่วนของอุดมการณ์ชาตินิยมคาดว่าเกิดขึ้นในยุคล่าอาณานิคมถึงช่วงสมัยรัชกาลที่ 5-7 โดยชนชั้นนำพยายามสร้าง “ความเป็นไทย” และ “ชาติไทย” ด้วยการวางรากฐานชาตินิยมทางวัฒนธรรมโดยผลิตซ้ำ

ศิลปวัฒนธรรมเดิม เช่น ศาสนาพุทธ ภาษาไทย ประเพณีไทย เพื่อการอ้างสิทธิ์เหนือดินแดนทำให้ชาติตะวันตกยอมรับว่าชาติไทยมีอารยธรรม และสร้างความชอบธรรมในการจัดการความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ซึ่งทำให้สถานภาพของชนชั้นนำเดิมยังคงอยู่ (สายชล สัตยานุรักษ์, 2557) ขณะเดียวกันก็มีการช่วงชิงทางอุดมการณ์โดยชนชั้นนำใหม่ซึ่งเกิดขึ้นหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ผู้นำเสนอแนวคิดชาตินิยมความเป็นไทย อาทิ รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนชื่อประเทศจาก “สยาม” เป็น “ไทย” การเผยแพร่เพลง ปลุกใจ เช่น รักเมืองไทย รักกันไว้เถิด ตื่นเถิดชาวไทย การตัดชื่อชนชาติอื่นออกจากชื่อเพลงไทยเดิม และประดิษฐ์เพลงชาติไทยอันเป็นสัญลักษณ์ของขั้วอำนาจใหม่แทนเพลงประจำชาติเดิม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ “ความเป็นไทย” ผูกติดอยู่กับอาการหลงตัวเองของคนไทยรวมถึงการดูถูกชาติเพื่อนบ้านว่าด้อยต่ำกว่าในปัจจุบัน (อติ ภัทรเดชไพศาล, 2556)

(2) อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ (Economic ideology) อุดมการณ์สำคัญที่มีส่วนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจของไทย ได้แก่ (1) ทุนนิยม (Capitalism) คือ การให้ความสำคัญกับเงินทุนและปัจจัยการผลิต แรงงานจัดเป็นสินค้าประเภทหนึ่ง (2) บริโภคนิยม (Consumerism) คือ การบริโภคที่ไร้ขีดจำกัดซึ่งมีได้ตอบสนองความต้องการพื้นฐาน (3) วัตถุนิยม (Materialism) คือ การสะสมความมั่งคั่งและความสะดวกสบาย โดยการแสวงหาวัตถุมาครอบครอง รวมถึงใช้วัตถุเป็นตัวตัดสินคุณค่าของบุคคล (4) เงินตรานิยม (Moneyism) คือ การวัดความสำเร็จจากรายได้ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีการคำนวณเป็นผลประโยชน์ และ (5) เศรษฐกิจพอเพียง (Self-sufficiency economy ideology) คือ การเน้นความพอประมาณ ความจำเป็นการพึ่งตนเอง ความประหยัด และไม่ใช้เงินเป็นตัวชี้วัด (พิมพ์ สุนทรวิริยกุล, 2551)

ผู้เขียนขออธิบายเฉพาะอุดมการณ์ทางเศรษฐกิจที่สำคัญในสังคมไทย นั่นคืออุดมการณ์ทุนนิยม และอุดมการณ์วัตถุนิยม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทุนนิยม คือ ระบบเศรษฐกิจที่ให้ความสำคัญกับการเป็นเจ้าของในทรัพยากรและการจัดสรรปันส่วนวัตถุ ผลผลิต หรือสินค้าตามกลไกการตลาดแบบเสรีโดยปัจเจกหรือภาคเอกชน ประชาชนทุกคนมีสิทธิส่วนตัวในการเป็นเจ้าของหรือครอบครองสินค้า บริการ แรงงาน และสินทรัพย์ทางกายภาพ (Gwartney & Stroup, 1995) รวมถึงความสามารถในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนจากเงินทุน สินทรัพย์ และทรัพยากรได้อย่างเสรี (Samuelson & Nordhaus, 2010) ในที่นี้หมายถึงเอกชนเป็นเจ้าของหรือใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรส่วนใหญ่ แต่โครงสร้างพื้นฐาน สาธารณูปโภค และสาธารณประโยชน์ยังคงถูก ควบคุมดูแล บริหารจัดการ และเป็นเจ้าของโดยภาครัฐอยู่ (Ekeland, Ressler & Tolison, 2006)

ในประเทศไทยระบบทุนนิยมปรากฏชัดภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาริงสมัยรัชกาลที่ 4 ทำให้เกิดการค้าเสรีระหว่างประเทศและใช้ระบบเงินตราในการแลกเปลี่ยน หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีการขับเคลื่อนเศรษฐกิจทุนนิยมขนานใหญ่โดยความร่วมมือของสหรัฐอเมริกา (รัชนิกร เศรษฐ, 2532) อันเป็นหนึ่งในแนวคิดการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศโลกที่สาม ประเทศไทยจึงมีการปรับปรุงคุณภาพ สังคมและเศรษฐกิจโดยพัฒนาระบบอุตสาหกรรมและโครงสร้างพื้นฐานเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ทำให้เกิดการ

เคลื่อนย้ายแรงงานครั้งใหญ่และเกิดช่องว่างทางเศรษฐกิจเนื่องจากความก้าวหน้ากระจุกตัวอยู่ในเมือง การที่คนไทยมุ่งเน้นการบริโภคทันทีทำให้เกิดค่านิยมการตัดสินใจตามผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ เกิด ความไม่สมดุลด้านรายได้ และผู้มีกำลังทางเศรษฐกิจมากกลายเป็นกลุ่มอำนาจใหม่ในสังคม (จิตยา สุวรรณชฎ และคณะ, 2523) นอกจากนี้การแข่งขันในระบบทุนนิยมยังสวนกระแสต่อส่งเสริมอุดมการณ์ทางเลือก อาทิ เศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังก่อให้เกิดการปะทะที่อาจส่งผลเป็นวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจได้เช่นกัน (ชาญชัย รัตนปราการ, 2555)

วัตถุนิยม คือ หลักการที่มองปรากฏการณ์ทางจิตใจ ความคิด ความรู้สึก ความปรารถนา และขีดความสามารถของมนุษย์ว่าสามารถวัดและคำนวณได้เช่นเดียวกับวัตถุสิ่งของ ความทุกข์หรือความสุขของคน เป็นสิ่งที่สะสม เก็บเกี่ยว และชี้วัดได้คล้ายคลึงกับความเป็นวัตถุหรือสัมพันธ์กับวัตถุที่ได้ครอบครอง รวมถึงการ ใช้สินค้าหรือวัตถุสิ่งของเป็นตัวบ่งบอกความแตกต่างด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Cottrell, 1998) Hofmeister and Neulinger (2013) อธิบายคุณลักษณะสำคัญของความเป็นวัตถุนิยม (ทัศนคติต่อทั้งวัตถุและเงินตรา) ได้แก่ ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความเห็นแก่ตัว ความอิจฉาริษยาเมื่อเทียบกับผู้อื่น การบริโภควัตถุสิ่งของเพื่อสร้างอัตลักษณ์และเป็นรางวัลแห่งความสำเร็จของตน วัตถุนิยมเป็นต้นตอให้เกิดพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การใช้สินค้าและบริการเพื่อการโอ้อวด ความฟุ่มเฟือยสุรุ่ยสุร่าย การใช้จ่ายโดยไม่ไตร่ตรอง ผู้มีความเป็นวัตถุนิยมจึงมักมีพฤติกรรมกรรมการบริโภคเพื่อโอ้อวด ใช้วัตถุแสดงสถานะ และชี้วัดความสำเร็จ รวมถึงรู้สึกพึงพอใจเมื่อได้ครอบครองหรือบริโภควัตถุสิ่งของ (ภูเบศร์ สมุทรจักร และ มนสิการ กาญจนะจิตรา, 2557)

ในทฤษฎีของผู้เขียนมองว่าอุดมการณ์ทุนนิยมมีความสัมพันธ์และส่งผลให้เกิดโลกทัศน์ ความสำเร็จเชิงวัตถุนิยมซึ่งครอบงำวิถีคิดและมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน เช่นเดียวกับที่ชาญชัย รัตนปราการ (2555) อธิบายว่าทุนนิยมและวัตถุนิยมมีความเกี่ยวข้องกันอย่างเหนียวแน่นมาตั้งแต่ ก่อนการปฏิวัติอุตสาหกรรม จากการศึกษาของภูเบศร์ สมุทรจักร และมนสิการ กาญจนะจิตรา (2557) พบว่า คนรุ่นใหม่มีพฤติกรรมกรรมการบริโภคแบบวัตถุนิยมมากที่สุดซึ่งควรเฝ้าระวังอย่างยิ่ง นอกจากนี้สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เคยสำรวจดัชนีความสุขของครอบครัวไทย พบว่าร้อยละ 62.42 ของครอบครัวไทยประสบปัญหาความแตกแยก ขาดความอบอุ่น และปัญหาสุขภาพจิตอันเป็นผลจากพฤติกรรมกรรมการดำรงชีวิตในสังคมทุนนิยมและการให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากเกินไปในปัจจุบัน (ผู้จัดการออนไลน์, 2553)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองหลังปี 2475 การเข้ามาของทุนนิยม กระแสวัตถุนิยม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และระบบการศึกษามวลชนแบบตะวันตก ส่งผลให้เกิดชนชั้นใหม่ในสังคมไทยนั้นคือชนชั้นกลาง (อดิภพ ภัทรเดชไพศาล, 2556) รัชนิกร เศรษฐธู (2532) อธิบายว่าการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้โครงสร้างทางชนชั้นของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงและคงอยู่เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน โครงสร้างดังกล่าวประกอบด้วย (1) ชนชั้นผู้ดีเก่า (Aristocrats) คือ ผู้มีเชื้อสายราชสกุลและขุนนาง (2) ชนชั้น นำ (Elite) คือ ผู้บริหารประเทศ นักการเมือง ข้าราชการระดับสูง นักธุรกิจ เป็นต้น (3) ชนชั้นกลางระดับสูง (Upper-middle

class) คือ ข้าราชการ ผู้มีความรู้สูง และวิชาชีพที่มีรายได้มาก เช่น แพทย์ อาจารย์ ทหาร (4) ชั้นชั้นกลางระดับต่ำ (Lower-middle class) คือ ช่างฝีมือ ผู้ชำนาญการ พนักงานบริษัท แรงงานภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น และ (5) ชั้นชั้นล่าง (Lower class) คือ กรรมกรไร้ฝีมือ ผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร ผู้มีอาชีพหาเช้ากินค่ำ เป็นต้น

(3) อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม (Social and cultural ideology) มีอุดมการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ (1) ศักดินา (Feudalism) คือ ระบบสังคมที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ โอกาส และสถานะของบุคคลตามลำดับชั้น (2) ชายเป็นใหญ่ (Patriarchy) คือ โครงสร้างทางสังคมและวิถีปฏิบัติที่ผู้ชายมีอำนาจ บทบาท และ ความสำคัญในสังคมมากกว่า (3) อุดมการณ์พุทธศาสนา (Buddhism) คือ ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ความ ไม่เท่าเทียมด้านวาสนาบาปกรรม การเวียนว่ายตายเกิด การสร้างบุญกุศล (4) ไสยศาสตร์ (Occultism) คือ การนับถืออำนาจเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ อิทธิปาฏิหาริย์ เวทมนตร์คาถา มีพื้นฐานมาจากการนับถือผีและ ศาสนาพราหมณ์ (5) ท้องถิ่นนิยม (Localism) คือ ความผูกพันของบุคคลหรือกลุ่มที่มีต่อถิ่นที่อยู่ ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมของตน และ (6) ธรรมชาตินิยม (Naturalism) คือ การให้ความสำคัญกับ ธรรมชาติ สภาวะที่เป็นจริงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงหลักของเหตุผล (พิมพ์ สุนทรวิริยกุล, 2551)

ในที่นี้จะขอขยายความอุดมการณ์ที่สำคัญซึ่งสัมพันธ์กับงานการศึกษาวิจัยของผู้เขียน นั่นคือ อุดมการณ์ศักดินา อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และอุดมการณ์พุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

ศักดินาเป็นกลไกการกำหนดบทบาทหน้าที่ สิทธิ อำนาจ และฐานะของทุกชนชั้นโดยใช้ชาติ กำเนิด และตำแหน่งทางราชการเป็นตัวชี้วัด (สุมาลี บำรุงสุข และ ศุภรัตน์ เลิศพานิชย์กุล, 2529) จิตร ภูมิศักดิ์ (2550) อธิบายว่า “ศักดินา” มี 3 ความหมาย คือ ในเชิงเศรษฐกิจศักดินาหมายถึง อำนาจในการครอบครองที่ดินซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต ในเชิงการเมืองหมายถึงอำนาจและอิทธิพลของมนุษย์ซึ่ง แตกต่างกันไปตามปริมาณ ที่ดินที่ตนมี และในเชิงวัฒนธรรมหมายถึงอำนาจในการกำหนดรูปแบบวิถีชีวิตซึ่ง ขึ้นอยู่กับอำนาจในที่ดิน เจ้าของที่ดินจะพยายามทำให้ผู้ด้อยกว่าหรือผู้ไร้ที่ดินเคารพยกย่องและยอมรับสถาบันของพวกเขา โดยกล่อมเกล่าให้เห็นวาระเบียบที่กำหนดขึ้นเป็นความถูกต้องชอบธรรมที่พึงยึดถือปฏิบัติ ส่วน Rabibhadana (1979) อธิบายว่าศักดินาสามารถใช้กำหนดหรือชี้วัดจำนวนคนที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชา บ่งบอกความมั่งคั่ง และโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร รวมถึงใช้ระบุขอบเขตอำนาจทางการเมืองของแต่ละบุคคลได้

ระบบศักดินาถือว่าที่ดินและแรงงานทั้งหมดผูกขาดโดยชนชั้นมูลนาย สามัญชนมีนาได้ 25 ไร่ ผู้มีนามากกว่า 400 ไร่ถือเป็นชนชั้นผู้ดี หากต่ำกว่าถือเป็นชนชั้นไพร่ซึ่งต้องอยู่ภายใต้การปกครองของชนชั้นผู้ดี และใช้แรงงานเกณฑ์ ไม่มีสิทธิในการบริหารงานแผ่นดิน และต้องส่งทรัพยากรที่ได้จากการประกอบอาชีพให้ มูลนายเพื่อแลกกับความคุ้มครองอันเป็นที่มาของระบบอุปถัมภ์ (รัชนิกร เศรษฐ, 2532) จิตร ภูมิศักดิ์ (2550) กล่าวว่าแท้จริงแล้วสามัญชนมีนาได้สูงสุด 15 ไร่ในอัตราไพร่ราบ หากเป็นคนยากจน ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่จะมี นาได้เพียง 5 ไร่เสมอกับทาสเท่านั้น ผู้รับพระราชทานที่ดินตามศักดินาจะได้รับ ครั้วเรือนและผลประโยชน์ใน

ที่ดินนั้น ส่งผลให้ผู้มีศักดิ์ดินนามากมีอำนาจทางสังคมมากตามไปด้วย แม้ระบบการจัดสรรดังกล่าวจะถูกยกเลิกไปแต่อุดมการณ์ศักดิ์ดินาก็ยังมีอิทธิพลต่อระบบราชการไทยในปัจจุบัน ค่านิยมที่ถือว่าข้าราชการเป็นผู้มีเกียรติทำให้เกิดการวางอำนาจและการใช้อำนาจในทางมิชอบ เน้นระบบอุปถัมภ์ การบริการประชาชนไม่เสมอภาค มีโครงสร้างแบบรวมศูนย์ทำให้การปฏิบัติงานล่าช้าและมีขั้นตอน ซ้ำซ้อน ทำให้ระบบราชการไทยไร้ประสิทธิภาพและมีความเหลื่อมล้ำสูง (รัชนิกร เศรษฐ์, 2532)

ชายเป็นใหญ่ถือเป็นอุดมการณ์หนึ่งที่มีความสำคัญต่อโครงสร้างของสังคมไทยเช่นกัน ชนชั้นสูงสมัยอยุธยาถือว่าผู้หญิงเป็นสินทรัพย์ ผู้ชายจะมีภรรยาหลายคนเพื่อแสดงอำนาจ ครอบครัวมีการใช้ลูกสาวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างตระกูลหรือราชวงศ์ (คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557) แม้ในปัจจุบันคนไทยก็ยังถือว่าความสุภาพเรียบร้อยแบบกุลสตรีเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงที่ดี ถือเป็นผลจากการผลิตซ้ำโลกทัศน์แบบราชสำนักและพุทธศาสนาแบบเถรวาท สุภาชิตสอนหญิงเป็นตัวอย่างหนึ่งของการผลิตซ้ำอุดมการณ์ ชายเป็นใหญ่ซึ่งสอนให้ผู้หญิงต้องรักษนวลสงวนตัวและอยู่ในโอวาทของสามี (อดิเทพ ภัทรเดชไพศาล, 2556) พระยาอนุমানราชชน (2553) ได้กล่าวถึงประเพณีเกี่ยวกับการแต่งงานซึ่งแสดงถึง ความสำคัญของเพศชาย นั่นคือการที่ภรรยาและบุตรธิดาใช้นามสกุลของฝ่ายชาย การที่สามีต้องนอนฝั่ง ขวามือของภรรยาเสมอ และคนโบราณมักสั่งสอนให้ภรรยากราบเท้าสามีเพราะเชื่อว่าจะเป็นที่รักหรือทำให้ครอบครัวเจริญรุ่งเรือง

ส่วนอุดมการณ์พุทธศาสนาถือว่ามียุทธศาสตร์สำคัญในการก่อภูมิลำเนาบ้านเมือง แม้ปัจจุบันสถาบันการศึกษาจะมีบทบาททางสังคมมากกว่าสถาบันศาสนาซึ่งเป็นกลไกทางอุดมการณ์หลักในอดีต (อัล แซร์, 2557) แต่ศาสนาก็ยังคงมีความสำคัญในการส่งเสริมอำนาจต่างตอบแทนกับสถาบันการเมือง โดยเฉพาะสถาบันสงฆ์ซึ่งมีบทบาทในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน (สุมาลี บำรุงสุข และ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล, 2529) รวมถึงถ่ายทอดอุดมการณ์ที่สนับสนุนชนชั้นปกครอง เช่น ธรรมราชา อีกทั้งยังใช้ความเชื่อโดยเฉพาะหลักกรรมมาอธิบายความแตกต่างทางอำนาจ บารมี สถานะทางสังคม และเศรษฐกิจของบุคคล ส่วนสถาบันการเมืองก็ก่อภูมิลำเนาโดยการสร้างวัดเพื่อเสริมบารมี ถวายที่ดินให้สมณศักดิ์และปฏิบัติพิธีกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีการผลิตซ้ำอุดมการณ์โดยการสร้างศาสนาพลเมือง (Civil religion) นั่นคืออุดมการณ์ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และให้พระสงฆ์เป็นตัวแทนในการเผยแพร่อุดมการณ์รวมถึงสร้างความมั่นคงทางการเมือง เนื่องจากพระสงฆ์มีความใกล้ชิดและเป็นที่ยอมรับของประชาชนส่วนใหญ่ (สุนทรী โคมิน, สนิท สมักรการ และ สุภางค์ จันทวานิช, 2529)

ประเด็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ในสังคมไทย ผู้เขียนได้อภิปรายใน 3 ประเด็น คือ (1) อุดมการณ์ทางการเมือง ได้แก่ อุดมการณ์อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ ราชธิปไตย ประชาธิปไตย และชาตินิยม (2) อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อุดมการณ์ทุนนิยมและวัตถุนิยม และ (3) อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ อุดมการณ์ศักดิ์ดินา ชายเป็นใหญ่ และพุทธศาสนา ผู้เขียนได้สรุปเนื้อหาอุดมการณ์ในสังคมไทยตามตารางที่ 2 จากนั้นจะนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารของคนไทยซึ่งสัมพันธ์และแสดงถึงลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมของคนไทย ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 2 สรุปอุดมการณ์ในสังคมไทย

อุดมการณ์ในสังคมไทย		
การเมือง	เศรษฐกิจ	สังคมและวัฒนธรรม
1. อุดมการณ์อำนาจนิยม เบ็ดเสร็จ	1. อุดมการณ์ทุนนิยมและวัตถุนิยม	1. อุดมการณ์ศักดินา
2. อุดมการณ์ราชาธิปไตย		2. อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่
3. อุดมการณ์ประชาธิปไตย		3. อุดมการณ์พุทธศาสนา
4. อุดมการณ์ชาตินิยม		

รูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย

รูปแบบการสื่อสารของคนไทยเป็นสาระสุดท้ายที่ผู้เขียนจะนำเสนอในบทความนี้ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารและวัฒนธรรมมีกระบวนการหรือลักษณะหน้าที่ควบคู่กัน แต่กลุ่มชนจะสะท้อนวัฒนธรรมของตนเองผ่านการใช้ภาษา พฤติกรรมการสื่อสาร และการปฏิบัติตนเมื่อต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Samovar & Porter, 2004)

เนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะทางวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารของคนไทยที่ผู้เขียนได้อภิปรายประกอบด้วย (1) วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม (2) การสื่อสารแบบเน้นอิงบริบท (3) ความแตกต่างทางอำนาจมาก (4) ลักษณะความเป็นเพศหญิง และ (5) ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม (Collectivism)

วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมและปัจเจกนิยมมีอิทธิพลต่อการสื่อสารและวิธีการเข้าสังคมของแต่ละบุคคล ประเทศในภูมิภาคเอเชียส่วนใหญ่จัดว่าเป็นวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม (Gudykunst & Lee, 2003) จากงานของ Geert Hofstede ซึ่งสำรวจมิติด้านค่านิยมทางวัฒนธรรมของประเทศต่าง ๆ โดยใช้พื้นฐานการศึกษาวิจัยจาก IBM Corporation (ดูใน Minkov & Hofstede, 2013; Samovar & Porter, 2004; Sadri &

Flammia, 2011) ในมิติด้านปัจเจกนิยมและกลุ่มนิยม (Individualism-collectivism) การสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างพบว่าประเทศไทยมีค่าความเป็นปัจเจกนิยมเพียง 20 คะแนนจาก 100 (Hofstede & Hofstede, 2005) ซึ่งอาจบ่งชี้ให้เห็นว่าโดยส่วนใหญ่แล้วคนไทยมีความเป็นกลุ่มนิยมสูง ให้ความสำคัญกับความสามัคคีและความเห็นพ้อง บุคคลจะจงรักภักดีต่อกลุ่มเพื่อแลกกับผลประโยชน์และการปกป้องส่วน
Rojjanaprapayon (1997) กล่าวว่ารูปแบบทางวัฒนธรรมดังกล่าวมี 2 กลุ่มแนวคิด คือ กลุ่มแรกมองว่าคนไทยมีวัฒนธรรมปัจเจกนิยมแบบโครงสร้างหลวม (Loosely-structured society) กลุ่มที่สองมองว่าเป็นวัฒนธรรมแบบปัจเจกนิยมเชิงลบ (Negative individualism) เนื่องจากคนไทยมีความเห็นแก่ตัวและขาดจิตสำนึกสาธารณะ แต่ก็มีพฤติกรรมความร่วมมือกับผู้อื่นแม้จะจำกัดเฉพาะญาติมิตร คนสนิท หรือกลุ่มเพื่อนก็ตามนักวิชาการจึงสรุปว่าคนไทยมีวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม

สังคมแบบกลุ่มนิยมจะเน้นการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) แต่ละคนมองว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม พฤติกรรมต่าง ๆ จะถูกกำหนดหรือขึ้นอยู่กับความคิดและการกระทำของผู้อื่น (Markus & Kitayama, 1991) บุคคลจึงต้องปรับตัวเข้ากับกลุ่ม แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม มีสำนึกในตำแหน่ง หน้าที่ของตน และรักษาน้ำใจซึ่งกันและกัน (Gudykunst & Lee, 2003) ผู้มีพฤติกรรมเหล่านี้ถือว่ามี ความอดทน มีสมบัติผู้ดี รู้จักควบคุมตนเอง รู้กาลเทศะ และมีวุฒิภาวะ (Markus & Kitayama, 1991) คุณสมบัติข้างต้นเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ในสังคมไทย สืบเนื่องจากคตินิทานพื้นบ้านที่มักมีการสะท้อนวัฒนธรรมกลุ่มนิยม ทั้งการปลูกฝังให้รักผู้อื่น มีเมตตากรุณา และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน (Shytov, 2004) แม้แต่การเล่นของไทย เช่น มอญซ่อนผ้า รีรีข้าวสาร ก็ล้วนส่งเสริมความเป็นกลุ่มนิยม โดยเฉพาะความสามัคคีกลมเกลียว ความอดทนอดกลั้น ความเกรงใจ และการเกื้อกูลผู้อื่น (Bandhmedha, 1985)

สังคมที่เน้นการพึ่งพากันแบบกลุ่มนิยมจะมีรูปแบบการสื่อสารอิงกับบริบทมาก (High-context) มีความสุภาพ (Politeness) และไม่ตรงไปตรงมา (Indirectness) บุคคลจะกังวลกับการแสดงออกที่อาจทำให้ตนเสียหน้าหรือไม่เป็นที่ยอมรับของกลุ่ม พยายามใส่ใจฟังหรือมีส่วนร่วม และระงับกิริยาเมื่อสื่อสารกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย หากแยกเป้าหมายการสนทนาออกเป็น 2 ส่วน คือ เพื่อความสัมพันธ์ทางสังคมและเพื่อการทำงาน การสนทนาในสังคมกลุ่มนิยมจะเกี่ยวข้องกับการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมมากกว่า ผู้พูดจะหลีกเลี่ยงคำพูดที่ทำร้ายความรู้สึกของผู้ฟังหรือทำให้ผู้ฟังมองตนในแง่ลบ เน้นการสบตาและการแสดงออกทางสีหน้า (Gudykunst & Lee, 2003) สอดคล้องกับการศึกษารูปแบบการสื่อสารของคนไทยในงานวิจัยของ Rojjanaprapayon (1997) ซึ่งอธิบายว่าสังคมไทยมีความเป็นกลุ่มนิยมสูง จึงมีรูปแบบการสื่อสาร อย่างไม่ตรงไปตรงมา อิงกับบริบท (Contextuality) และมีความเป็นเพศหญิง (Femininity)

การศึกษาของ Rojjanaprapayon (1997) พบว่าการสื่อสารที่ไม่ตรงไปตรงมาของคนไทยเป็นยุทธวิธีสำหรับหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหากมีคำถามหรือข้อโต้แย้งคนไทยมักเก็บงำไว้ นอกจากนี้ชาวต่างชาติที่แต่งงานกับคนไทยมักพบปัญหาว่าคนไทยไม่แสดงความรู้สึกหรือความต้องการอย่างตรงไปตรงมา ขอบนิงเงียบโดยคาดหวังให้คู่สื่อสารทราบความรู้สึกของตนทำให้การคาดเดาคำพูดของคนไทยเป็นเรื่องยาก สอดคล้องกับที่ Philips (1965) อธิบายว่าพฤติกรรมและคำพูดของคนไทยมักตรงข้ามกับ

ความคิดหรือความต้องการที่แท้จริง เมื่อสื่อสารแบบเผชิญหน้ามักมีพฤติกรรมที่ไม่เป็นธรรมชาติเพื่อสกัดกั้นมิให้คู่สื่อสารรู้ความคิดหรือความรู้สึกของตน นิยมหัวเราะเมื่อทำความผิด พุดคุยผ่านคนกลาง ซุบซิบ นินทา และหลีกเลี่ยงปัญหาเมื่อเกิดความขัดแย้ง ใช้การประจบสอพลอและความตลกโปกฮาเมื่อต้องการกลบเกลื่อน ทั้งนี้เพราะเกรงว่าจะทำให้บรรยากาศการสื่อสารไม่น่าประทับใจ

วัฒนธรรมกลุ่มนิยมยังส่งผลต่อลักษณะการสื่อสารที่สุภาพของคนไทย คู่สื่อสารมักจะตระหนักถึง (1) คำสรรพนามที่เหมาะสมกับเพศ ปรียบท และรูปแบบความสัมพันธ์ (2) อายุและความใกล้ชิด และ (3) ตำแหน่งทางสังคมซึ่งจะเป็นตัวกำหนดวิธีการสื่อสารที่เหมาะสม (Rojjanaprapayon, 1997) หากคู่สนทนา มีรูปแบบการสื่อสารที่แสดงถึงการยอมรับ ชื่นชม ไม่หยิ่งยโส ยึดหยุ่น สุภาพ และถ่อมตนจะทำให้ความสัมพันธ์นั้นราบรื่น (Knutson & Posirisuk, 2007) คนไทยใช้ความสุภาพเพื่อแสดงความห่วงใยต่อคู่สื่อสารใช้จัดการ ความกังวลหรือความเก้อเขินเพื่อรักษาหน้า (face-saving) และใช้สร้างความประทับใจเพื่อให้คู่สนทนามีการ ปฏิบัติที่ดีตอบ ไม่ว่าจะเป็นการยิ้ม หัวเราะ หรือพูดเรื่องสัพเพเหระ จัดเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสม สำหรับการ เข้าสังคมเพื่อให้บรรยากาศผ่อนคลาย คนไทยจึงยกย่องผู้ที่ควบคุมอารมณ์ได้ดี สุขุม อ่อนน้อม สุภาพ รู้กาลเทศะ และคิดใคร่ครวญก่อนพูด แต่ละคนจึงถูกอบรมสั่งสอนให้ระมัดระวังคำพูดอยู่เสมอเมื่อต้อง สื่อสาร กับผู้อื่น ความสุภาพของคนไทยนั้นแสดงถึงความอดทนต่อความแตกต่างและความผิดพลาดของผู้อื่น แต่ก็คือ เป็นการเสแสร้งและปิดบังความรู้สึกหรือความต้องการที่แท้จริงของตนด้วย (Phillips, 1965)

สรุปว่าสังคมไทยมีลักษณะทางวัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยมที่มีรูปแบบการสื่อสารอย่างไม่ตรงไปตรงมา และมีความสุภาพเพื่อรักษาหน้า หากพิจารณาถึงความสุภาพจะพบว่ามีการใช้แตกต่างกันไปตามปรียบท ของคู่สนทนา ผู้เขียนจึงกล่าวถึงการสื่อสารที่อิงกับปรียบทเป็นลำดับต่อไป

การสื่อสารแบบเน้นอิงปรียบท (High-context culture)

สังคมที่มีรูปแบบการสื่อสารซึ่งเน้นอิงปรียบท การแสดงออกของคู่สนทนามักไม่ชัดเจน การตีความต้อง อาศัยปรียบท สถานการณ์ และสภาพแวดล้อมร่วมกัน (Sadri & Flammia, 2011) เป็นรูปแบบการสื่อสารที่มัก พบในสังคมแบบกลุ่มนิยมซึ่งมีลักษณะไม่ตรงไปตรงมาเพื่อสร้างความกลมเกลียว การสื่อ ความหมายจะขึ้นอยู่กับ การตีความรหัสสารซึ่งจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ (Gudykunst & Lee, 2003) คู่สื่อสารจะเน้นความ เข้ากันได้ของอวัจนภาษา รวมถึงการเชื่อมโยงปรียบทโดยใช้เวลาสร้างความคุ้นเคย และรู้อัตลักษณ์ของกันและกัน (Rojjanaprapayon, 1997)

คนไทยส่วนใหญ่มีลีลาการสื่อสารที่เน้นอิงตามปรียบท (Contextual style) โดยคู่สนทนาจะเลือกใช้คำ ซึ่งผันแปรไปตามวัตถุประสงค์ ความสัมพันธ์ระหว่างกัน และอัตลักษณ์ตามบทบาทที่มีหรือได้รับจากสังคม (Rojjanaprapayon, 1997) ในการเชื่อมโยงปรียบทของคนไทย คู่สื่อสารจำเป็นต้องทราบสถานะของกัน และ กันอันจะเป็นตัวกำหนดว่าควรใช้โครงสร้างทางภาษาที่เหมาะสมอย่างไร (Knutson & Posirisuk, 2007) สอดคล้องกับความเห็นของ Gudykunst & Lee (2003) ที่ว่าการใช้วัจนภาษาในสังคมแบบกลุ่มนิยมจะอ้างอิง

กับบริบทและความสัมพันธ์เชิงบทบาทของคู่สนทนา มาก ส่งผลให้มีลีลาการสื่อสารแบบ สุภาพ ใช้ภาษาทางการกับบุคคลที่ไม่คุ้นเคย และมีรูปแบบการสื่อสารที่สั้นกระชับ พุดน้อย รวบรัด รวมถึงเน้น การแสดงออกทางสีหน้า (Succinct style) (Rojjanaprapayon, 1997)

การตระหนักถึงบริบทหรือสถานะของคู่สื่อสารเป็นวิธีการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอย่างหนึ่งของคนไทย เพราะคู่สื่อสารจะสามารถคาดการณ์ลักษณะทางจิตใจของฝ่ายตรงข้าม และเลือกใช้รูปแบบการสื่อสารได้ถูกต้องเหมาะสม อันจะทำให้ความสัมพันธ์ราบรื่น (Knutson & Posirisuk, 2007) ดังที่ Rojjanaprapayon (1997) อธิบายว่าคนไทยนิยมใช้คำที่แสดงถึงบริบทและตำแหน่งทางสังคม เช่น “ท่านอธิการ” “อาจารย์” เพราะต่างมีสำนึกเกี่ยวกับบทบาทของตนและผู้อื่น ไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้ง และต้องการรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

การสื่อสารที่อิงกับบริบทสามารถสะท้อนการจัดลำดับชั้น (Social hierarchy) และบทบาทที่ไม่เสมอภาคกันทางสังคมได้เป็นอย่างดี (Rojjanaprapayon, 1997) ผู้เขียนจึงขอก้าวถึงลักษณะทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับความแตกต่างทางอำนาจที่สัมพันธ์กับรูปแบบการสื่อสารของคนไทยเป็นลำดับต่อไป

ความแตกต่างทางอำนาจมาก (High-power Distance)

สังคมที่มีความแตกต่างทางอำนาจมากสมาชิกจะยอมรับการกระจายอำนาจที่ไม่เท่าเทียม มองว่าอำนาจเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนสังคม ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแนวดิ่ง ใช้คำที่เป็นทางการเพื่อแสดงความเคารพ ใช้รหัสภาษาที่ไม่ตรงไปตรงมา และนิยมเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์กับคนที่ไม่คุ้นเคยเนื่องจากกลัวความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น (Gudykunst & Lee, 2003)

จากการสำรวจของ Hofstede พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนไทยมีค่าความแตกต่างทางอำนาจมากที่ 64 คะแนนจาก 100 (Hofstede & Hofstede, 2005) ซึ่งอาจบ่งชี้ว่าสังคมไทยมีความแตกต่างทางอำนาจสูง ให้ความสำคัญกับการจัดลำดับชั้นและมีสำนึกในความแตกต่างเชิงสถานะ (Rojjanaprapayon, 1997) Minkov & Hofstede (2013) ยังนำเสนอผลการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างที่ดีความได้ ว่าชาวไทยยึดถือลำดับชั้นทางสังคมอย่างมากและอาจมากเป็นอันดับที่สองรองจากชาวจีน คนไทยจึงใส่ใจกับ สถานะของบุคคลในทุกมิติ ยอมรับความไม่เสมอภาคทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง บทบาทหน้าที่ของแต่ละ คนจึงขึ้นอยู่กับชนชั้นหรือตำแหน่งทางสังคม (Shytov, 2004) การยอมรับอำนาจของผู้มีสถานะสูงกว่ามักแสดงออกด้วยการเคารพยกย่อง ทำให้พอใจ และเชื่อฟังแม้พวกเขาจะมีข้อบกพร่อง ทั้งยังถือว่าผู้มีอำนาจคือผู้มีบุญวาสนาและสามารถช่วยเหลือตนได้ ทั้งนี้ผู้มีอำนาจมากจะดูแลผู้มีอำนาจน้อยเพื่อแลกกับการรับใช้หรือความภักดี (Phillips, 1965) ชนชั้นล่างจึงพยายามผลักดันให้ตัวเองมีอำนาจเพิ่มขึ้น โดยอาศัยลู่อูทางทางการเมือง การศึกษา และการช่วยเหลือจากพวกพ้อง (รัชนิกร เศรษฐ, 2532)

ความแตกต่างทางอำนาจในสังคมไทยได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางประวัติศาสตร์และศาสนา โดยเฉพาะความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และหลักกรรมซึ่งมองว่าบุคคลแตกต่างกันด้วยผลกรรมที่ ทำไว้ในอดีต

(Rojjanaprapayon, 1997) คนไทยจึงเป็นพวกชะตากรรมนิยม คือ เชื่อบุญวาสนา ไม่ดีันรน และปลงกับทุกเรื่อง ส่งผลต่อการยอมรับความแตกต่างทางอำนาจตามไปด้วย (Philips, 1965) แม้ประเทศไทยจะปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งเน้นความเท่าเทียม แต่โลกทัศน์เรื่องความสูงต่ำทางอำนาจก็ยังมี อิทธิพลต่อวิถีคิดของคนไทยอยู่มาก (Bandhamedha, 1985) มีหน้าซ้ำความเหลื่อมล้ำทางอำนาจกลับขยาย เพิ่มมากขึ้น ทำให้ชนชั้นสูงและกลางซึ่งมีโอกาส อำนาจ และทรัพยากรมากกว่ามีความได้เปรียบชนชั้นล่างและชนบทซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ (Shytov, 2004)

พฤติกรรมการสื่อสารของคนไทยสะท้อนถึงการตระหนักและยอมรับในความต่างทางอำนาจอย่างชัดเจน คำสื่อสารจะใช้ภาษาที่เชื่อมโยงกับสถานะทางสังคม บทบาท และอายุของกันและกัน มีการใช้คำสรรพนามที่หลากหลายเพื่อแสดงถึงความเคารพ อำนาจ และความสนิทสนม (Rojjanaprapayon, 1997) Bandhamedha (1985) กล่าวว่าการใช้คำสรรพนามของคนไทยต้องคำนึงถึงคุณลักษณะส่วนบุคคล (เพศ อายุ ตำแหน่ง) และความสัมพันธ์ต่อกัน (สถานะ ความเกี่ยวข้อง ความสนิทสนม) เพื่อที่จะเลือก ใช้ได้อย่างเหมาะสม ในภาษาไทยมีคำสรรพนามบุรุษที่หนึ่ง 17 รูปแบบ และสรรพนามบุรุษที่สองมากถึง 19 รูปแบบ แต่ละรูปแบบจะแสดงถึงความสุภาพ ความสนิทสนม และสถานะของบุคคลแตกต่างกันไป (Knutson & Posirisuk, 2007) ในกรณีที่ผู้พูดไม่ทราบสถานะของกลุ่มสนทนา คนไทยมักใช้คำสรรพนามที่สื่อว่าฝ่ายตรงข้ามมีอำนาจมากกว่าเพื่อป้องกันความขัดแย้ง ทั้งนี้ผู้มีสถานะหรืออายุต่ำกว่าจำต้องระมัดระวังการใช้สรรพนามให้ถูกต้องมากกว่าผู้มีสถานะหรืออายุสูงกว่า (Bandhamedha, 1985)

นอกจากนี้ปัจจัยด้านวงศ์ตระกูล สถานะทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา และตำแหน่งทางสังคมก็มีส่วนในการกำหนดรูปแบบการสื่อสารของคนไทยซึ่งต้องเหมาะสมกับบุคคลแต่ละระดับ (Bandmedha, 1985) โดย Shytov (2004) กล่าวว่าคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาไทยมี 3 ระดับ คือ (1) คำศัพท์ที่ใช้กับ พระมหากษัตริย์หรือพระราชวงศ์ พระสงฆ์ และเทพเจ้า (2) คำศัพท์ที่ใช้ในกิจการราชการ และ (3) คำศัพท์ที่ใช้กับ ประชาชนทั่วไป ในส่วนของคำราชาศัพท์ยังพบว่ามีการใช้คำสรรพนามหลายระดับ ตั้งแต่ “ใต้ฝ่าละอองธุลีพระ บาท” ซึ่งใช้กับพระมหากษัตริย์ “ใต้ฝ่าละอองพระบาท” ใช้กับมกุฎราชกุมาร “ใต้ฝ่าพระบาท” ใช้กับ พระโอรส-ธิดา “ฝ่าพระบาท” ใช้กับเชื้อพระวงศ์รองลงมา (Bandhamedha, 1985) แสดงให้เห็นว่า สังคมไทยมีความแตกต่างทางอำนาจและให้ความสำคัญกับลำดับชนชั้นอย่างมาก ลำดับต่อไปผู้เขียนจะ กล่าวถึงรูปแบบการสื่อสารของคนไทยที่มีลักษณะของความ เป็นเพศหญิง

ลักษณะความเป็นเพศหญิง (Femininity)

สังคมที่มีลักษณะความเป็นเพศหญิงบทบาทของแต่ละเพศจะทับซ้อนกัน ทั้งชายและหญิงสามารถรับผิดชอบหน้าที่แทนกันได้ สมาชิกจะให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต สัมพันธภาพระหว่างกัน และการดูแลช่วยเหลือหรือเห็นอกเห็นใจผู้อื่น ด้านการสื่อสารคู่สนทนาจะหลีกเลี่ยงการแสดงออกที่อาจส่งผลกระทบต่อจิตใจหรือความรู้สึกของผู้อื่น และพยายามไม่รบกวนหรือบังคับผู้ฟังมากเกินไป (Gudykunst & Lee, 2003)

ผลสำรวจกลุ่มตัวอย่างของ Hofstede แสดงค่าความเป็นเพศชาย (Masculinity) ของคนไทยที่ 34 คะแนนจาก 110 (Hofstede & Hofstede, 2005) ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยมีลักษณะความเป็นเพศหญิงสูง ในที่นี้มีได้หมายความว่าคนไทยมีความอ่อนแออ่อนแออ่อนแอเหมือนผู้หญิง แต่หมายถึงทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะให้ความสำคัญกับการดูแล ทัศนคติ และใส่ใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น เน้นความสงบทางใจมากกว่าแสวงหาอำนาจ นิยมการประนีประนอม ใจอ่อน ไม่กล้าแสดงออก ใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นมากกว่ามีสำนึกความทะเยอทะยาน ก้าวร้าว หรือแข่งขันซึ่งเป็นลักษณะของความ เป็น เพศชาย ลักษณะดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากคำสอนในศาสนาพุทธซึ่งปลูกฝังให้มีความเมตตากรุณาต่อกัน (Rojjanaprapayon, 1997)

ปัจจัยทางประวัติศาสตร์เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนไทยมีวัฒนธรรมความเป็นเพศหญิง แม้อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่จะมีอิทธิพลแต่ก็ปรากฏเฉพาะในกลุ่มชนชั้นสูง ในสมัยอยุธยาตระกูลขุนนางและราชสำนักถือว่าผู้หญิงเป็นสินทรัพย์อย่างหนึ่ง หัวหน้าครอบครัวจะมีภรรยาเพื่อแสดงอำนาจ และนิยมใช้ลูกสาวเชื่อมสัมพันธ์ระหว่างวงศ์ตระกูล ส่วนหนุ่มสามัญชนผู้หญิงจะต้องทำงานเต็มกำลังเช่นเดียวกับชาย เนื่องจากระบบแรงงานเกณฑ์ทำให้ผู้ชายต้องเข้าเวรทำงานหลวงเป็นเวลาครึ่งปี ชาวบ้านจะให้ความสำคัญกับลูกผู้หญิงและชายเสมอกัน ส่วนพิธีกรรมเกี่ยวกับผีบรรพชนผู้ประกอบพิธีจะเป็นผู้หญิงทั้งสิ้น (คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร, 2557) ที่เป็นเช่นนี้เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ในอุษาคเนย์แต่เดิมจะให้ความสำคัญกับการ สืบเชื้อสายฝ่ายมารดา (รัชนีกร เศรษฐ, 2532) ในชนบทผู้หญิงต้องรับผิดชอบงานเทียบเท่ากับชาย เช่น กสิกรรมและการก่อสร้าง แต่บางกรณีผู้หญิงก็มีอำนาจมากกว่าโดยเฉพาะเรื่องการใช้จ่ายของครอบครัว (Bandhamedha, 1985) ธรรมเนียมการแต่งงานของไทยยังกำหนดให้ฝ่ายชายต้องไปสู้อฝ่ายหญิงต้องอยู่บ้านเจ้าสาวหลังแต่งงานกัน และให้พ่อแม่เจ้าสาวเป็นผู้เก็บรักษาเงินสินสอดทองหมั้น (อนุমানราชชน พระยา, 2553)

ความเป็นเพศหญิงที่สะท้อนผ่านการสื่อสารของคนไทย คือ ลีลาการสื่อสารที่ผู้พูดคำนึงถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ฟัง (Affective style) ทั้งการยิ้มขณะสนทนา การพยักหน้าเพื่อแสดงความสนใจการใช้คำขยายที่สื่ออารมณ์ในลักษณะเห็นใจหรือสนับสนุน ถือเป็น การสร้างปฏิสัมพันธ์เพื่อเลี่ยงความขัดแย้ง คู่สื่อสารจึงใส่ใจกระบวนการมากกว่าวัตถุประสงค์ (Rojjanaprapayon, 1997) Philips (1965) อธิบายว่าคนไทยมักกังวลกับคำพูดที่ทำให้ฝ่ายตรงข้ามเกิดความอับอายหรือไม่สบายใจ คนที่พูดจาแบบขวานผ่าซากมักไม่เป็นที่ชื่นชอบทำให้แต่ละคนนิยมสื่อสารด้วยความสุภาพ และยิ้มหรือหัวเราะในทุกสถานการณ์จน ได้ชื่อว่า “Land of smiles” นอกจากนี้ Bandhamedha (1985) ยังตั้งข้อสังเกตว่าในภาษาไทย ไม่มีองค์ประกอบที่ระบุเพศหรือแสดงถึงความเหลื่อมล้ำทางเพศ ศัพท์ส่วนใหญ่มักเป็นคำกลางๆ ที่ทั้งชายและ หญิงสามารถใช้ร่วมกันได้ เช่น “คุณ” “เขา” “คน” ในเชิงภาษาศาสตร์จึงถือว่าชายและหญิงในสังคมไทยมี ความเสมอภาค และปัจจัยทางเพศไม่มีผลต่อความแตกต่างในการใช้ภาษา ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงระบบสังคม แบบโครงสร้างหลวมของไทยซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมการสื่อสาร

ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม (Loosely structured social system)

ข้อสรุปเกี่ยวกับระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวมหรือแน่นเป็นการศึกษาเหตุผลและวิธีการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม โดยดูจากพฤติกรรมเฉพาะและลักษณะนิสัยทั่วไปของคนในสังคม (Phillips, 1965) ซึ่งนอกจากจะสะท้อนพฤติกรรมส่วนบุคคลที่สัมพันธ์กับสังคมแล้ว ยังสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดพฤติกรรมระดับชาติได้ (Embree, 1950)

สังคมไทยมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่สะท้อนระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม เนื่องจากคนไทยมีพฤติกรรมแบบปัจเจกนิยมเชิงลบ คือ ให้ความสำคัญกับตัวเองมาก ไร้ระเบียบวินัย ไม่เคารพกฎหมาย และขาดความอดทนพยายาม (Embree, 1950) Philips (1965) กล่าวว่าคนไทยนิยมเอาตัวเองเป็นศูนย์กลาง (Self-centered) ชอบทำตามอำเภอใจ ไม่ตรงต่อเวลา ชอบเลียนแบบตามกระแส ฟุ่มเฟือย ไม่มีจิตสาธารณะ ชี้แจง เห็นแก่ตัว และขาดความอดทน สอดคล้องกับที่ Rojjanaprapayon (1997) กล่าวว่าลักษณะทางวัฒนธรรมแบบโครงสร้างหลวมของคนไทยคือการขาดความรับผิดชอบต่อสังคม ไม่มีจิตสำนึกในหน้าที่พลเมือง ไม่เสมอต้นเสมอปลาย และไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจนมีคำพูดติดปากว่า “กฎหมายไว้แหก” การบังคับใช้กฎหมายไม่เสมอภาค เมื่อใช้กับผู้มีอำนาจหรือสถานะสูงกว่าก็มักมีการผ่อนปรน ในกรณีที่บุคคลต้องรับผิดชอบต่อความผิด การปฏิบัติจะขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคลมากกว่าหลักเกณฑ์หรือแรงกดดันทางสังคม (Embree, 1950)

ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวมของคนไทยยังเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่เน้นผลประโยชน์ต่างตอบแทนซึ่งจะแตกต่างกันไปตามหนี้บุญคุณและผลประโยชน์ บุคคลจะกระทำการสิ่งใดต่อกันก็เพราะคาดหวังสิ่งหนึ่งเป็นการตอบแทน (Phillips, 1965) หากการจัดสรรผลประโยชน์ไม่ลงตัวก็อาจทำให้ความสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงได้สังเกตได้จากในบริบทการเมืองมักไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร พรรคเล็กที่ร่วมกับพรรคฝ่ายค้าน อาจหันมาร่วมมือกับพรรครัฐบาลได้หากการจัดผลประโยชน์เหมาะสม (Embree, 1950) ความสัมพันธ์เช่นนี้มีอยู่ในสังคมไทยมานาน ในอดีตที่สามัญชนต้องพึ่งพาชนชั้นมูลาณายนั้น หากมูลาณายูหนึ่งหมดอำนาจหรือไม่อาจปกป้องคนในสังกัดได้ ไพร่ที่อยู่ใต้อานาจก็จะละทิ้งมูลาณายเดิมและแสวงหานาย หรือผู้อุปถัมภ์คนใหม่อยู่ร่ำไป (Rabibhadana, 1979)

ทัศนคติต่อการทำงานเป็นอีกคุณลักษณะทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งที่แสดงถึงสังคมแบบโครงสร้างหลวมของไทย ชาวญี่ปุ่นหรือยุโรปจะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการทำงาน โดยมองว่าการทำงานหนักเป็นสิ่งดีและทุกคนควรรับผิดชอบ ในขณะที่คนไทยจะให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและการพักผ่อนหย่อนใจมากกว่า มีทัศนคติด้านลบต่อการทำงานหนัก ชอบงานที่สบายและไม่เครียด (Embree, 1950) ลักษณะนิสัยที่กล่าวมา Phillips (1965) สันนิษฐานว่าน่าจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางจิตวิทยาและ โลกทัศน์ทางพุทธ

ศาสนาซึ่งเน้นการพึ่งตนเอง การกระทำและความรับผิดชอบส่วนบุคคล รวมถึงการให้ เสรีภาพแก่บุคคลในการ เลือกว่าจะกระทำความดีหรือความชั่ว

Philips (1965) อธิบายว่าการคำนึงถึงตัวเองและความมีอิสระทำให้คนไทยไม่ต้องการให้ใครมี อิทธิพลเหนือตนเอง ส่งผลต่อรูปแบบการสื่อสารที่สุภาพและไม่ตรงไปตรงมาซึ่งสะท้อนระบบสังคมแบบ โครงสร้างหลวม รูปแบบการสื่อสารนี้เกิดจากการที่ผู้พูดกังวลว่าคำพูดหรือการกระทำของตนจะกระทบกับ อัตตา (Ego) ของคู่สนทนา และเป็นการประเมินว่าคู่สนทนาได้พูดหรือปฏิบัติดีต่อตนมากแค่ไหน หากฝ่ายตรง ข้ามพูดหรือแสดงกริยาที่ดีก็จะได้รับการปฏิบัติที่ดีตอบ ส่วนการยืมหรือหัวเราะก็เป็นเพียงการแก้ความเก้อเขิน และกลบเกลื่อนให้เห็นว่าตนสามารถอดทนกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ นอกจากนี้คนไทยยังรู้จักปรับตัวและเอาตัว รอดได้ดี นิยมการเจรจาต่อรองเพื่อรักษาผลประโยชน์ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดคือความสำเร็จจากการเจรจาซึ่ง ทำให้ไทยรอดพ้นจากการเป็นเมืองขึ้นในขณะที่เพื่อนบ้านรายรอบล้วนสูญเสียเอกราชในยุคล่าอาณานิคม (Embree, 1950)

สรุปว่ารูปแบบการสื่อสารที่สะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย ประกอบด้วย วัฒนธรรมแบบ กลุ่มนิยม การสื่อสารแบบเน้นอิงปริบท ความแตกต่างทางอำนาจมาก ลักษณะความเป็นเพศหญิง และระบบ สังคมแบบโครงสร้างหลวม ทั้งหมดส่งผลให้คนไทยมีลีลาการสื่อสารที่สุภาพ ไม่ตรงไปตรงมา ใช้ปริบทเป็น ตัวกำหนดความเหมาะสมของการสื่อสาร ใช้โครงสร้างภาษาที่แตกต่างกันตามอำนาจของบุคคล คำนึงถึง ความรู้สึกของคู่สนทนา นิยมยืมและหัวเราะ พยายามมีส่วนร่วมและแสดงออกทางสีหน้า รวมถึงรู้จักเจรจาเพื่อ เอาตัวรอด ผู้เขียนได้สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารในสังคมไทยตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปรูปแบบการสื่อสารของคนไทย

รูปแบบการสื่อสาร	ผลกระทบ
1 วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม	อิงปริบทมาก, ความสุภาพ, ไม่ตรงไปตรงมา, ใส่ใจคู่สนทนา, ระมัดระวัง, สื่อสารเพื่อรักษาความสัมพันธ์, รักษาหน้า, ยืมหรือหัวเราะ, คิดก่อนพูด
2 การสื่อสารแบบเน้นอิงปริบท	ใช้ภาษาที่เหมาะสมตามปริบท, ความสุภาพ, เน้นแสดงออกทางสีหน้า, พูดน้อยและสั้นกระชับ, ใช้ภาษาทางการกับคนแปลกหน้า
3. ความแตกต่างทางอำนาจมาก	ใช้ภาษาที่เชื่อมโยงกับความแตกต่างด้านสถานะ บทบาท และอายุของ คู่สนทนา, ใช้คำสรรพนามที่

รูปแบบการสื่อสาร	ผลกระทบ
4. ลักษณะความเป็นเพศหญิง	หลากหลาย, การใช้คำศัพท์ที่เหมาะสม ตามลำดับ ชั้น คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนา, ไม่รบกวนหรือยัด เยียดผู้ฟังเกินไป, ใช้ อารมณ์มากกว่าเหตุผล, ยิ้ม หรือพยักหน้า, ใส่ใจกระบวนการ, ความ สุภาพ, ความต่างทางเพศไม่มีผลต่อการใช้ภาษา
5. ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม	คำนึงถึงตัวเองและอัตตาของผู้อื่น, เลียนแบบและ ตามกระแส, ไม่ชอบ ความตึงเครียด, ความสุภาพ, ไม่ตรงไปตรงมา, นิยมเจรจาต่อรองเพื่อ เอาตัวรอด

บทสรุป

วัฒนธรรมคือสิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นมิติด้านบวกและลบที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการดำรงชีวิตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มสังคม โดยใช้ระบบสัญลักษณ์เป็นพื้นฐานในการสื่อความหมายและสร้างความเข้าใจร่วมกัน วัฒนธรรมมีองค์ประกอบที่หลากหลายแต่องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือค่านิยมและอุดมการณ์ ผู้เขียนจึงได้ศึกษา ตรวจสอบ และอภิปรายเนื้อหาเกี่ยวกับค่านิยมและอุดมการณ์ รวมถึงรูปแบบการสื่อสารที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทยจากผลงานการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อจำกัดสาระความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยให้ครอบคลุมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยในแต่ละหัวข้อได้มีการนำเสนอความรู้พื้นฐานในประเด็นต่าง ๆ ก่อนจะเข้าสู่เนื้อหาที่เจาะจงไว้ตามลำดับ

ประเด็นเกี่ยวกับค่านิยมไทยที่พบในงานศึกษาต่าง ๆ สามารถสังเคราะห์เป็นค่านิยมของคนไทยได้ 10 มิติ ได้แก่ (1) ค่านิยมการให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล (2) ค่านิยมเกี่ยวกับภาระบุญคุณ (3) ค่านิยมการปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม (4) ค่านิยมเกี่ยวกับความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม (5) ค่านิยมความมั่งคั่งร่ำรวย (6) ค่านิยมการมีความรู้ความสามารถ (7) ค่านิยมเกี่ยวกับอำนาจนิยม (8) ค่านิยมเกี่ยวกับพุทธศาสนา (9) ค่านิยมการเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ และ (10) ค่านิยมเกี่ยวกับความสนุกสนาน

ประเด็นเกี่ยวกับอุดมการณ์ในสังคมไทย ผู้เขียนได้ใช้การจำแนกอุดมการณ์ของพิมพร สุนทรวิริยกุล (2552) เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและได้อภิปรายเฉพาะเนื้อหาที่เห็นว่าสำคัญ สรุปว่าอุดมการณ์ในสังคมไทยใน 3 ประเภทซึ่งประกอบด้วยอุดมการณ์ 8 มิติ ได้แก่ ประการแรก อุดมการณ์ทางการเมือง

ประกอบด้วย (1) อุดมการณ์อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ (2) อุดมการณ์ราชาธิปไตย (3) อุดมการณ์ประชาธิปไตย (4) อุดมการณ์ชาตินิยม ประเภทที่สอง อุดมการณ์ทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วย (5) อุดมการณ์ทุนนิยมและวัตถุนิยม ประการสุดท้าย อุดมการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย (6) อุดมการณ์ศักดินา (7) อุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ และ (8) อุดมการณ์พุทธศาสนา

ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบการสื่อสารที่สัมพันธ์กับลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทยซึ่งผู้เขียนนำมาอภิปรายมี 5 มิติ ได้แก่ (1) วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม (2) การสื่อสารแบบเน้นอิงปริบท (3) ความแตกต่างทางอำนาจมาก (4) ลักษณะความเป็นเทศาภิบาล และ (5) ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม ทั้งหมดส่งผลต่อลีลาการสื่อสารที่สุภาพ ไม่ตรงไปตรงมา ใช้ปริบทเป็นตัวกำหนดความเหมาะสม ใช้ภาษาแตกต่างกันไปตามอำนาจของบุคคล คำนึงถึงความรู้สึกของคู่สนทนา นิยมยิ้มและหัวเราะ เน้นการมีส่วนร่วมและแสดงออกทางสีหน้า รวมถึงรู้จักการเจรจาต่อรอง

เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยซึ่งผู้เขียนได้อภิปรายใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ค่านิยมไทย อุดมการณ์ในสังคมไทย และรูปแบบการสื่อสารที่สะท้อนลักษณะทางวัฒนธรรมของคนไทย สามารถสรุปเนื้อหาได้ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทย		
ค่านิยม	อุดมการณ์	รูปแบบการสื่อสาร
1. การให้ความสำคัญกับตัวเองหรือบุคคล	1. อำนาจนิยมเบ็ดเสร็จ	1. วัฒนธรรมแบบกลุ่มนิยม
2. ภาวะบุญคุณ	2. ราชาธิปไตย	2. การสื่อสารแบบเน้นอิงปริบท
3. การปรับตัวเข้ากับโอกาสและสิ่งแวดล้อม	3. ประชาธิปไตย	3. ความแตกต่างทางอำนาจมาก
4. ความสัมพันธ์และคุณธรรมทางสังคม	4. ชาตินิยม	4. ลักษณะความเป็นเทศาภิบาล
5. ความมั่งคั่งร่ำรวย	5. ทุนนิยมและวัตถุนิยม	5. ระบบสังคมแบบโครงสร้างหลวม

วัฒนธรรมไทย		
ค่านิยม	อุดมการณ์	รูปแบบการสื่อสาร
6. การมีความรู้ความสามารถ	6. ศักดิ์ินา	
7. อำนาจนิยม	7. ชายเป็นใหญ่	
8. พุทธศาสนา	8. พุทธศาสนา	
9. การเทิดทูนสถาบัน พระมหากษัตริย์		
10. ความสนุกสนาน		

ตารางที่ 4 แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมไทย 3 ประการ ประกอบด้วย (1) ค่านิยมไทย มี 10 มิติ (2) อุดมการณ์ในสังคมไทย มี 8 มิติ และ (3) รูปแบบการสื่อสารของคนไทย มี 5 มิติ ผลการศึกษาทั้งหมดจะเป็นกรอบทางความคิดของงานวิจัยในอนาคต โดยเฉพาะหากงานวิจัยดังกล่าวเป็นการวิเคราะห์ตัวบทตามแนวทางการสื่อสารวิพากษ์ (Communication criticism) หรืออวาทวิพากษ์ (Rhetorical criticism) ใน เหตุการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมไทย

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). *การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คริส เบเคอร์ และ ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2557). *ประวัติศาสตร์ไทยร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- จิตร ภูมิศักดิ์. (2550). *โฉมหน้าศักดินาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- ฉลอง สุนทราวณิชย์. (ม.ป.ป.). *ประวัติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม และการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- ชาญชัย รัตนปรากร. (2555). *ผลของการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันทางธุรกิจต่อพฤติกรรมการบริโภคที่เกินพอเพียง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาคุชฎบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. <https://libdoc.dpu.ac.th/thesis/144960.pdf>
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2557). บุรดิเยกกับทฤษฎีว่าด้วยภาคปฏิบัติการทางสังคม (Bourdieu and a Theory of Practice) (1), *วิภาษา*, 8(4), 7-14.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2558). บุรดิเยกกับทฤษฎีว่าด้วยภาคปฏิบัติการทางสังคม (จบ). *วิภาษา*, 8(5), 8-22.

จิตยา สุวรรณชะฎ, สนิท สมัครการ, และ เฉลียว บุรีภักดี. (2523). *สังคมและวัฒนธรรมไทย: ข้อสังเกตในการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ธงชัย วินิจจะกุล. (2551). อนาคตการศึกษาเรื่องรัฐในสังคมไทย, *รัฐจากมุมมองของชีวิต* ประจำวัน 1, 45-64.

บรรเทิง พาพิจิตร. (2549). *ประเพณี วัฒนธรรมไทย และคติความเชื่อ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ประจักษ์ น้ำประสานไทย. (2555). อุดมการณ์ Ideology. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 20(34), 1-23.

ผู้จัดการออนไลน์. (2553, 7 มีนาคม). สังคมวิกฤตวัตถุนิยมครอบงำ ทำใจไทยจิตป่วย กว่า 60% ครอบครัวยุคใหม่แตกแยก, *ผู้จัดการ*. <http://www.manager.co.th/QOL/ViewNews.aspx?NewsID=9530000032144>

พิมพ์พร สุนทรวิริยกุล. (2552). *กระบวนการประกอบสร้างอุดมการณ์ในละครโทรทัศน์ไทยในช่วงภาวะวิกฤตทางการเมือง* [วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภูเบศร์ สมุทรจักร และมนสิการ กาญจนะจิตรา. (2557). พฤติกรรมบริโภคนิยมในวัยรุ่นไทย และปัจจัยที่เป็นเหตุ, *วารสารธรรมศาสตร์*, 33(1), 46-69.

รัชนิกร เศรษฐ์. (2532). *โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. ใน *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554* (เล่ม 21, 1484). กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.

วัฒนธรรม. *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สนิท สมัครการ. (2537). การปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมในยุคที่เศรษฐกิจกำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว: ประเทศไทยในทศวรรษหน้า (1991-2000). กรุงเทพฯ: โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

สมพงษ์ ไหมวิจิตร. (2536). *ค่านิยมในสังคมไทย: อุปสรรคต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย*. หอสมุดรัฐสภา. <https://search-library.parliament.go.th/cgi-bin/koha/opac-detail.pl?biblionumber=27589>

สายชล สัตยานุรักษ์. (2550). *รายงานวิจัยโครงการ ประวัติศาสตร์วิถีชีวิตเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมไทยของปัญญาชน (พ.ศ. 2435-2535)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สายชล สัตยานุรักษ์. (2557). อุดมการณ์ชาตินิยมกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองของชนชั้นกลางไทย. *วารสารมนุษยศาสตร์สาร*, 15(2), 35-73.
- สุนทรีย์ โคมิน และ สนิท สมัครการ. (2522). *รายงานการวิจัยเรื่องค่านิยมและระบบค่านิยมไทย: เครื่องมือในการสำรวจวัด*. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุนทรีย์ โคมิน, สนิท สมัครการ, และ สุภางค์ จันทวานิช. (2529). แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม ค่านิยม และบุคลิกภาพ. *เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของการเมืองไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). [เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์]. สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุพัตรา สุภาพ. (2541). *สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมาลี บำรุงสุข และ ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. (2529). ประวัติศาสตร์การเมืองไทยจากแง่มุมทางสังคมและแสงอรุณ กนกพงศ์ชัย. (2548). *วัฒนธรรมในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อติภาพ ภัทรเดชไพศาล. (2556). *เสียงเพลง วัฒนธรรม อำนาจ*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- อนุমানราชชน พระยา. (2553). *ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- อรรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. (2547). *วาทวิพากษ์ตะวันตก (ค.ศ. 1925-ปัจจุบัน) กับปริบทประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัลธูแซร์, หลุยส์. (2557). *อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ* [Ideology and ideological state apparatuses (พิมพ์ครั้งที่ 2)]. กรุงเทพฯ: สยามปริทัศน์.
- Bandhmedha, N. (1985). Thai views of man as a social being. In *Traditional and changing Thai world view* (pp. 84-109). Bangkok: Chulalongkorn.
- Brummett, B. (2011). *Rhetoric in popular culture* (3rd ed). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Clarke, J. (2015). Stuart Hall and the theory and practice of articulation. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 36(2), 275-286.
- Cottrell, A. (1998). Materialism. In J. B. Davis, D. W. Hands & U. Mäki, (Eds). In *The handbook of economic methodology* (pp. 287-289). Cheltenham, MA: Edward Elgar.
- Ekelund, R. B., Ressler, R., W. & Tollison, R. D. (2006). *Economics, private markets and public Choice*. (7th ed). New York: Pearson Education.
- Embree, J. F. (1950). Thailand-A loosely structured social system. *American Anthropologist*, 52(April-June), 181-193.

- Fong, J. (2009). Sacred nationalism: The Thai monarchy and primordial nation construction. *Journal of Contemporary Asia*, 39(4), 673-696.
- Gudykunst, W. B. & Lee, C. M. (2003). Cross-cultural communication theories. In W. B. Gudykunst (Ed.), *Cross-cultural communication* (pp. 7-33). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Gwartney, J. D. & Stroup, R. L. (1995). *Economics, private and public choice* (7th ed). Orlando, FL: Harcourt Brace & Company.
- Hall, S. (1985). Signification, representation, ideology: Althusser and the post-structuralist debates. *Critical Studies in Mass Communication*, 2(2), 91-114.
- Hall, S., Evans, J., & Nixon, S. (2013). *Representation*. 2nd ed. London: SAGE.
- Heywood, A. (1994). *Political ideas and concepts*. London: The Macmillan Press.
- Heywood, A. (2012). *Political ideologies* (5th ed). London: Palgrave Macmillan.
- Hofmeister, A., & Neulinger, A. (2013). Characteristics of materialism and its measurement: assessing the Belk's materialism scale in Hungary. *International Journal of Consumer Studies*, 37, 320-326.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions, and organizations across nations* (2nd ed). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Hofstede, G., & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations software of the mind*. New York: McGraw-Hill.
- Jowett, G. S., & Donnell, V. O. (2012). *Propaganda & persuasion*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Knutson, T. J., & Posirisuk, S. (2007). Thai relational development and rhetorical sensitivity as potential contributors to intercultural communication effectiveness: JAI YEN YEN. *Journal of Intercultural Communication Research*, 35(November), 205-217.
- Levine, H. M. (1990). *Political issues Debated: An introduction to politics* (3rd ed). Upper Saddle river, NY: Prentice-Hall.
- Markus, H. R. & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological Review*, 98(2), 224-253.
- Matsumoto, D. & Juang, L. (2008). *Culture & psychology* (4th ed). Boston: Thomson Higher Education.

- Minkov, M., & Hofstede, G. (2013). *Cross-cultural analysis: The science and art of comparing the world's modern societies and their cultures*. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Philipsen, G. (2003). Cultural communication. In W. B. Gudykunst (Ed.), *Cross-cultural and intercultural communication* (pp. 35-51). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Phillips, H. P. (1965). *Thai peasant personality: The patterning of interpersonal behavior in the village of Bang Chan*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Rabibhadana, A. (1979). The organization of Thai society in the early Bangkok period, 1782-1873. *Modern Thai Politics* (pp. 27-41). Cambridge: Schenkman Publishing.
- Rojjanaprapayon, W. (1997). *Communication patterns of Thai people in a non-Thai context* [Unpublished doctoral dissertation]. Perdue University, West Lafayette, Indiana.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: The Free Press.
- Sadri, H. A., & Flammia, M. (2011). *Intercultural communication: A new approach to international relations and global challenges*. New York: The Continuum International Publishing Group.
- Samovar, L. A., & Porter, R. E. (2004). *Communication between cultures* (5th ed). Belmont, CA: Wadsworth/ Thomson Learning.
- Samuelson, P. A., & Nordhaus, W. D. (2010). *Economics* (19th ed). New York: McGraw-Hill.
- Seliger, M. (1977). *The Marxist conception of ideology*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Shytov, A. N. (2004). *Thai folktales law*. Chiang Mai: ACTSCO.
- Sillars, M. O., & Gronbeck, B. E. (2001). *Communication criticism: Rhetoric, social codes, cultural studies*. Long grove, IL: Waveland Press.
- Van Esterik, P. (2000). *Materializing Thailand*. Oxford, UK: Berg Publishers.
- Williams, R. (1977). *Marxism and literature*. New York: Oxford University Press.